LUCEAFĂRUL

FRANCISC MUNTEANU

Scrisoarea

EDITURA DE STAT PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ

COLECȚIA LUCEAFĂRUL

FRANCISC MUNTEANU

SCRISOAREA

EDITURA DE STAT PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ

Cînd sirena sună terminarea lucrului, soarele aluneca ușor deasupra curții mari. Era un soare ciudat, mai mult bănuit, învelit într-o pînză subțire și cenușie : se strecura pe nesimțite în sînge, odată cu fiorii încă nelămuriți ai primăverii. Pămîntul, bătătorit de pași, prinsese o pojghiță întunecată ; pe sub ziduri stăruiau pete murdare de zăpadă, hîrtii mototolite și coji arse de pîine neagră.

Dinspre gară, vîntul dezmorțit aducea un val negru, pișcător de fum și pufăitul locomotivelor ce se odihneau ca după drumuri lungi. Norul trecu încet, destrămîndu-se ca un caier și se

pierdu în fumul coşurilor zvelte, de cărămidă roşiatică.

Gherasim se opri în uşa secţiei. După aerul uscat, zumzăitor dinăuntru, prospeţimea primăvăratică a amiezii luminoase îl făcu să se oprească: clipi des din ochii cenuşii şi-şi scoase şapca unsuroasă, roasă de molii, apoi îşi trecu mîna peste părul des, aspru, tuns scurt.

„Bun, îşi zise. Aşadar, a venit şi primăvara. Acum de bună seamă nu mai au de ce să se împotrivească."

Din faţă, de la ţesătorie, ieşeau oamenii şi femeile în grupuri: vorbeau zgomotos şi unii îşi aprindeau ţigări mari, răsucite din ziar. Trecură pe lîngă Gherasim şi un tînăr cu o haină peticită îl întrebă:

— Ce-i, Gherasim, aştepţi vreo fată?

— Nu, el e sfînt, chicoti o femeie negricioasă, cu broboada aşezată strîmb pe cap. Gherasim vrea să se facă preot.

— Ei, hai cu noi... Ne-om opri în drum pe la „Ţapul negru"... Are cormoş cu vin... Mai ceva ca doftoriile pentru poftă de mîncare...

— Pofta nu lipseşte, rîse Gherasim. Avea un rîs ciudat, parcă înjumătăţit mereu de o undă de batjocură neaşteptată.

— Așa-i, așa-i, spuse femeia, posomorîndu-se dintr-o dată. Numai că altele nu sînt...

— Bine, bine, o opri Gherasim.

— Las' că o să fie de toate, făcu tînărul cu haina peticită și clipi din ochi spre ceilalți. Întrebați-l numai pe Gherasim.

Se depărtară vorbind potolit, clămpănind cu ghetele mari prin curtea ce mustea de apă. Gherasim porni spre cazangerie. Se opri în mijlocul curții, lîngă gura de apă : simțea umezeala pătrunzîndu-i prin talpa găurită a bocancului stîng.

Înjură printre dinți. Uitase iar s-o astupe cu două-trei ziare. „Peste vreo cîțiva ani o să-mi ruginească ciolanele", se gîndi întărîtat. Pășind în vîrful picioarelor o luă pe lîngă zid, cu un mers săltăreț de cocostîrc.

De la cazangerie ieșiră doi muncitori, cu hainele împestrițate de pete de ulei.

— Trifan e aici ? întrebă Gherasim.

— Moșmondește ceva la cazan. Parcă ar fi al lui bunicu-său, zvîrli într-o doară unul dintre ei, plictisit.

— Da, da, spuse celălalt ca un ecou. Se teme ca nu cumva să calicească baronul. Ar fi păcat... În ce pașteie-măsii ar trăi atunci ?...

— Du-te numai, îi făcu semn primul. Acolo-i.

Gherasim intră. Își scoase scurta jegoasă și o împături pe braț. Cimentul era gras, negru de ulei și aluneca. Îl văzu pe Trifan ghemuit în fața cazanului patru, scormonindu-l cu o rangă lungă de oțel.

Auzindu-i lipăitul înfundat al pașilor, Trifan se întoarse. Era un om de vreo cincizeci de ani, mărunt, îndesat, cu o mustață veșnic zbîrlită; de aceea avea o înfățișare încruntată, parcă era gata în orice clipă să se certe cu cineva.

— Tu ești? întrebă el. Hai de-mi ajută. Știe dracu ce-i cu mistrețu ăsta. Parcă ar fi beteag de plămîni. Tușește ca o hîrcă bătrînă. Dă-mi o țigară.

— Știi doar că nu fumez.

— Păcat. De, fiecare cu slăbiciunile lui. Apoi, văzîndu-i fața întunecată de griji, îl întrebă cu glas gros: Ce-i cu tine?

— Nimic. Ce să fie? Se așeză pe marginea unei lăzi cu cărbuni. Iaca, cineva i-a ațițat din nou pe muncitori...

— Simon?

— Nu știu. Poate că el. Ăsta ar trebui bătut bine, după părerea mea.

— Nu i-ar strica, încuviință Trifan.

— Crezi ? și Gherasim îl privi întrebător.

— Nu vorbi prostii. Ai ți în stare ?

— Poate că da, recunoscu Gherasim sincer. Cîteodată nu știu ce să mă fac...

— Cînd eram tînăr, începu Trifan, îmi plăceau grozav bătăile.

— Și acum ?

— Ei, și acum, dar altfel. Mai cu socoteală. Atunci mi se părea că toate lucrurile trăiesc numai o zi, ca fluturii. Trînti ranga și-i astupă zgomotul cu talpa de lemn a papucului de lucru. Dar aici nu-i vorba de Simon, ci de Wollman.

— Crezi că o să fie împotrivă ?

— Ba nu, zise Trifan batjocoritor. O să vină îmbrăcat în salopeta albastră și o să zică : „Haideți, dragi tovarăși, să montăm mașinile, să le montăm. Eu iau asupra mea toate cheltuielile". Își dădu ochii peste cap și susură caraghios : „Haideți, scumpi prieteni".

— Lasă gluma : nu de el vorbesc, ci de muncitori.

Trifan nu-i răspunse. Luă ranga și scormoni ceva în măruntaiele cuptorului, apoi o așeză în lungul zidului înnegrit de fum. Gherasim îl urmărea cu luare aminte și cu o undă de nemulțumire în priviri. Trifan se ridică, oftă și se spălă

pe mîini cu o bucată de săpun cafeniu pe care o învelì grijuliu într-o foaie de ziar.

— Tu unde mănînci, Gherasim ? îl întrebă el.

— Acasă. O să-mi iau ceva de la o bodegă.

— Hai la noi, aruncă Trifan, apoi se opri ca şi cum i-ar fi părut rău de cele spuse.

— Bine, încuviinţă Gherasim repede.

Ieşiră amîndoi în curte şi trecură grăbiţi pe lîngă clădirile direcţiei. Ferestrele erau închise şi la geamul lui Wollman perdeaua de pluş era trasă.

Se grăbeau. Gherasim simţi abia acum că-i era tare foame. Dimineaţa mîncase o bucată de pîine uscată şi acră. Se uita oarecum recunoscător la Trifan: acesta mergea cu paşi apăsaţi, legănîndu-se uşor. Gherasim rămase mai la urmă. Se întoarse şi privi clădirile îngrămădite ale fabricii, direcţia cu pereţii albi şi geamuri multe, îngrădite cu fier albăstrui ; filatura joasă, parcă era o casă în genunchi, iar coşurile ce răsăreau pe neaşteptate ca nişte săgeţi, araci uriaşi înfipţi între ziduri. Mai departe, în spatele coşurilor, acoperişurile roşii ale clădirii funcţionăreşti, străluceau printre crengile negre ale cireşilor. Curtea era acum pustie, murdară şi tristă ; ici-colo zăceau bucăţi de tablă rugi-

nită ; de ziduri spînzurau frînturi de afișe scrise de mînă, cu litere strîmbe și încălecate.

În fața gheretei portarului, lîngă Dudău, stăteau doi muncitori : Jilovan, din comitetul fabricii și Pop, un bătrîn cu mustăți mici, ascuțite. Părea supărat pe cel din fața lui.

— Eu zic așa : nici înainte nu era mai rău. Degeaba îmi dai mie cu lozinci, iacă-tă-mă ce slab îs. Își suflecă mînecile hainei, arătînd un braț osos acoperit cu păr argintiu. Continuă :

— Degeaba ești focos, Jilovane, și-mi tot citești din Marx. Frumos e, nu zic nu, dar cu mațele goale dracu te mai ascultă.

— Socialismul, dragă tovarășe Pop, nu se face peste noapte.

— Lozinci, dădu Pop disprețuitor din mîini și se întoarse spre cei doi.

— Tu ce zici, Gherasime ?

— Nu știu despre ce vorbiți, despre tain sau despre mașinile ce trebuie montate..

— Despre maț, îl lămuri Jilovan. Despre ce altceva știe să vorbească bătrînul Pop ?

— Bătrînă-i măta, îl corectă Pop și se întoarse supărat.

Ieșiră în stradă și o luară toți patru spre oraș.

— E adevărat, întrebă după o vreme Pop, că Horvath e împotriva tainului?

Văzînd că nu primește răspuns, adăugă:

— Că dacă e așa, atunci merge împotriva muncitorimii.

— Ce tain au ceferiștii? se întoarse spre el Gherasim. Ce, primesc ei locomotive?

Jilovan începu să rîdă, dar se opri văzînd privirile lui Pop.

— Primesc și ei, de bună seamă că primesc, spuse acesta. Ei pot să se plimbe cu trenul unde le poftește inima. Noi de la F.T.W. putem?

— Și crezi că plimbîndu-se se satură?

Pop n-avu ce să mai răspundă. Îl privi întrebător pe Trifan.

— Cei de la fabrica de vagoane nici asta n-au, adăugă Gherasim.

Pop tăcu supărat. O luă înainte, cu pași mari, tîrșîiți. Gherasim îi privi umerii firavi și ceafa subțire. O clipă se simți înduioșat și-i fu ciudă.

— Parcă n-aveți să vorbiți despre altceva, zise Trifan. Vom vedea ce-o fi cu tainul. Dar montarea mașinilor se tărăgănează de aproape șase luni de zile.

— Eu așa zic, sări Pop întărîtat. Să mergem la baron și să-l întrebăm pe șleau: „Tu ce soa-

rele lui tată-tău vrei? Ha?... Și dacă nu răspunde pe loc, zup, zap, zup, trei palme." Că acuma s-a dus vremea baronilor! S-a dus cu totul și nu mai este cruțare.

— Ce zice? întrebă Gherasim care rămăsese în urmă.

— Vrea să-l bată pe baron, spuse serios Trifan. Are el o pornire războinică... așa, ca tine.

— Și cum să n-am? se încruntă Pop. Tu, Trifan, să faci bine să nu te mîndrești așa. Ai auzit?

— Am auzit.

— Atunci e bine... Cum, maica precista?!... urît mai vorbesc — se lovi el cu palma peste mustață — cum adică să nu fiu supărat? A cui e țara asta a noastră? se proțăpi el în fața lui Trifan.

— Ai spus-o: a noastră.

— Bine. Ține minte. Apoi avem drept să facem cum vrem, au ba? Avem, își răspunse tot el. Știi cum e la noi la F.T.W.? Ca la crîșmă. Ba nu, mai rău. La crîșmă oamenii cel puțin beau pălincă, dar noi? Facem pînză pentru domnul baron, s-o vîndă, să se îngrașe. Atît. Făcu cîțiva pași și se opri din nou.

— Ție îți place, Trifan?

Trifan ocoli întrebarea. Pop se încruntă:

— Îți place, nu-ți place, noi asta facem. Apoi fă bine de spune: mai merge așa? Nu! Stau în magazie treizeci de ringuri nou-nouțe... să mă bată dumnezeu dacă nu-s nou-nouțe, ca o fecioară de cincisprezece ani. Noi și demontate. Plouă, le bate vîntul și zăpada, și ele-s triste. Mai că nu vorbesc. Dacă ringurile astea ar vorbi...

— Ce-ar zice? întrebă Jilovan.

— Ar zice: îndată să ne montați! Pop își umflă pieptul și urmă: Numai te gîndește: întră bumbacul la scărmănătorie, iese pieptănat ca o mireasă și pe urmă stă și așteaptă, pînă îl isprăvim... Mașinile nu-s prea multe. Atunci de ce să stea treizeci de bucăți? Se scărpină pe frunte... Poate să fie și mai multe, că e greu să le socotești în fierăria aceea. Trebuie montate. Și nimic altceva.

Jilovan începu să rîdă.

— Măi, eu zic să veniți la noi la masă, spuse Trifan privind în altă parte. Om mînca ce s-o găsi. Mai putem sta de vorbă.

— Ehe, uite unde se ascund culacii, rîse Gherasim. Cămara plină, cinci porci tăiați. Azi cred că o să fie gîscă friptă.

— Cu varză, sări Pop. Cu varză și cu ardei.

— Ba nu, purcel de lapte, plescăi din buze Jilovan.

— Hai să mergem, că e tîrziu.

Era abia trei, dar soarele se înclina ușor peste acoperișuri și dinspre miazăzi perdelele cenușii, vinete, coborau încet, odată cu o undă de întristare. Trecură prin fața căminului de ucenici si priviră zidurile arse, dărîmate. Treptele păreau că se cațără ca o iederă de piatră, așa atîrnate în gol, cu balustradele de fier arse și răsucite.

— Și ăsta ar trebui zidit, șopti Gherasim.

Bomba lovise chiar muchia clădirii dărămînd o parte din zidul fațadei și peretele lateral. Pilaștrii de ipsos jumătățiți și ornamentația frontispiciului erau ciuruite de o mitralieră de bord. Nouă ucenici și-au găsit moartea sub dărămături. De cîte ori trecea prin fața căminului, Gherasim parcă îi vedea pe toți nouă cu fețele arse, înșirați pe cimentul coridorului, unde au fost puși înainte de înmormîntare.

Trifan locuia undeva în apropiere de malul Mureșului, pe o stradă liniștită, strîmtă : fiecare casă avea grădiniță de flori și o umbră de cerdac.

Se opriră la o poartă galbenă : Trifan părea că se gîndeşte la ceva :

— O să facă zarvă muierea, îi şopti lui Gherasim. Numai nu vă ruşinaţi.

— Ei, ce ne ţii în uliţă ? strigă Pop. Ori vrei să avem poftă mai mare ?

— Intraţi, intraţi, îi pofti Trifan cu o voce şovăitoare. Ciine n-am.

— Nu te temi că-ţi fură tîlharii averile ?

— Ba, foarte.

Auzind tropăitul lor în curte, nevastă-sa Elena deschise uşa bucătăriei şi se uită afară. Cînd îi văzu pe toţi se înnegură la faţă şi, întorcîndu-se, intră trîntind uşa.

— Cred că are să plouă, făcu Gherasim privind cerul.

— Du-te dracului, îl repezi Trifan. Apoi deschise uşa : Poftiţi şi intraţi.

Elena stătea cu spatele şi le răspunse la salut cu voce moale. Se aplecă mai adînc asupra plitei unde smîrcăia o cratiţă cu smaltul roşu. Alături, pe un scăunel, stătea cu bărbia proptită în pumni, Maria Trifan, fiica lui Gheorghe, o fetişcană subţirică pe care n-o băgai în seamă, aşa cum stătea tăcută şi îngîndurată, îmbrăcată într-o rochie de stambă decolorată.

— Bună ziua, zise Gherasim. Trifan ne-a poftit la masă. Zicea că...

— Știi, sări Trifan repede... avem ceva tare însemnat de vorbit.

— Apoi îți mînca ce s-o găsi, oftă Elena și se întoarse spre Gheorghe ca una ce era învățată cu astfel de musafiri nepoftiți.

Mîncară grăbiți tocana de cartofi fără carne. Nu se auzea decît clefăitul lui Pop, care împingea în farfurie bucăți mari de mămăligă. Jilovan se simțea tare stingherit și se mira cum de poate Gherasim să fie așa de stăpîn pe sine, ca la el acasă. De cîteva ori căuta pe furiș, să vadă cam ce face Elena, dar ea se învîrtea mereu în jurul sobei și nu-i privea. Isprăviră și-și aprinseră țigările. Gherasim se strîmbă. Trifan băgă de seamă că Maria e întristată. Se ridică de la masă și se apropie de ea.

— Ce-i fata tatii ? o întrebă șoptit.

Ea roși. Era o fată înaltă, slăbuță, cu ochi mari, negri și părul blond, împletit în două cozi groase. Cînd rîdea, făcea gropițe în obrazul pistruiat de primele raze de soare. Ea își răsuci colțurile șorțului în mînă...

— Tată... știi... după masă este un film... m-a

chemat Mihai să mergem... dar el... el n-are bani de bilet.

Trifan oftă şi scotoci prin buzunare.

— E un film tare bun, şopti ea repede, cu obrazul îmbujorat de ruşine; un film tare bun, cu Tyrone Power şi Humphrey Bogart.

— Dumnezeu să-i bată pe amîndoi, mormăi Trifan.

— Poftiţi dincolo. Aici am de lucru.

— Ba, rămînem în bucătărie. Ce, vrei să-ţi afume perdelele şi după ce pleacă ei să aud eu o liturghie de patru ceasuri? Şedeţi numai aici.

— Gheorghe! zise Elena fără convingere. Ce-o să creadă dumnealor?

— Nimic. Mîncarea a fost tare bună, făcu Gherasim.

— Numai cam puţină, spuse Pop fără ruşine.

— Apoi, dacă n-aţi spus că veniţi...

— Nu-i nimic, şi mîine-i zi. Venim mîine.

— Ba şedeţi acasă, se încruntă Trifan. Se aşeză din nou şi începu să se joace cu paharul gol.

Afară era o seară de primăvară, un cer cenuşiu-albastru apropiat de pămînt, apăsînd dea-

supra acoperișurilor. Prin crengile încă desfrunzite ale castanilor, croncăneau ciorile; strada era pustie, un biciclist trecu în goană cu o haită de cîini alergînd în urma lui, apoi se auziră țipete de copii dintr-o curte alăturată.

— Hai să mergem la Horvath, făcu dintr-o dată Gherasim. Toată povestea asta pornește de la el. Să vedem limpede ce-i de făcut. Trebuie să ne pregătim pentru ședința de poimîine.

— Bine, încuviință Trifan. Mergem.

— Eu o iau spre casă, zise Pop. Are să plouă, simt după oase. Vii Jilovan? Și fără să aștepte răspuns îl luă de braț.

Corsoul era plin de lume, mulți își scoseseră pardesiile de la naftalină și lăsau în urmă o dîră de iz înțepător. Se auzea tîrșîitul sutelor de pași, rîsete vii; prin ușile deschise ale restaurantelor răzbăteau acordurile sincopate ale orchestrelor, odată cu valuri de fum și miresme de mîncare; pe ziduri erau afișe țipătoare, cu actrițe în combinezon dantelat, ochi mari, rimelați, buze sîngerii, picioarele cele mai frumoase din lume, îmbrăcate în pînza de păianjen a ciorapilor de mătase; bărbați cu mustăcioare cuceritoare își arătau albeața imaculată a dinților falsi; magazinele erau goale, se mai găseau

cravate de celofibră, cu desene sărăcăcioase; cratiţi fabricate din căşti de oţel; pe la colţuri, invalizi de război cu decoraţiile pe piept vindeau ţigări americane, strigînd cu voci răguşite de umezeala serii: „Camel! Chesterfield! Old Gold!“

Gherasim şi Trifan treceau printre şirurile dese de plimbăreţi. Le era cam frig, mai ales la picioare: bocancii erau sparţi.

Gherasim se gîndea la ringurile părăsite în şură, la Simon. „E ciudat cînd oamenii nu înţeleg. Ţi se pare un lucru de necrezut, şi totuşi aşa e de multe ori. Cu Wollman desigur e altceva, şi apoi poate el vede mult mai adînc decît unii activişti. Ar fi tare bine dacă s-ar face o creşă la fabrică: ar uşura viaţa la o mulţime de familii. Bine că nu am copii.“ Se scuturâ. Nu, nu era chiar aşa de bine.

— La ce te gîndeşti? îl trase de umăr Trifan.

— La nimic. Mă uit la oamenii ăştia de pe Corso şi-mi vine să urlu. Oare din ce or trăi ăştia?

Trifan vru să spună „din sudoarea noastră“, dar i se păru că-l aude pe Simon strigînd lozinci. Zise într-o doară:

— Ei, n-or fi toţi pierde-vară.

În fața lor, dintr-un magazin de textile, ieși un om înalt cu paltonul descheiat, căptușit cu blană de astrahan. Deasupra ochiului stîng avea trecută o fîșie de pînză neagră.

Trifan și Gherasim se priviră și clătinară din cap : îl cunoșteau bine pe domnul Hübner, achizitorul de fotbaliști pentru echipa baronului.

— Am auzit, spuse după o pauză Gherasim, că acum nu de mult s-a întors din Italia și a cumpărat un portar cu vreo cincizeci de milioane.

— Iar noi nu putem cumpăra nici un porc ca lumea...

Pe mijlocul străzii trecu o procesiune de circ : un pitic de jumătate de metru, ținea o pancartă mai mare decît el : „Circul Krateyl". În urma lui, la semnul unui clovn îmbrăcat numai în mătăsuri galbene și albastre, fanfara circului intonă un marș „entré" ; toba mare puncta sacadat melodia de tremurau ferestrele din împrejurimi. Cocoțat pe o cămilă năpîrlită, însuși directorul circului, îmbrăcat cu un frac impecabil, pocnea din bici ; alți doi clovni peticiți aruncau trei farfurii în aer și le prindeau cu dibăcie. Din cînd în cînd le scăpau și atunci sunetul strident al tinichelei producea haz în sînul co-

piilor strînşi în spatele lor. Două zebre vărgate încheiau convoiul. Marşul „entré“ se întretăia cu înjurăturile birjarilor şi clacsoanele automobilelor care nu puteau înainta.

— Hai, spuse încruntat Trifan şi scuipă, că nu mai ajungem niciodată.

Horvath se întinse cît putu mai bine. Spătarul drept al scaunului îl supăra, mai ales în ultima vreme de cînd începuse să se îngraşe. Se ferea de mişcările prea violente şi ca să se scuze faţă de el însuşi îşi aducea aminte de un sfat mai vechi al medicilor. Aceştia în adevăr îi spuseseră să se lase de fumat. Pe vremea aceea era slab ca o surcea şi nu stătea prea strălucit cu plămînii.

Se propti bine de colţul mesei. Mîinile păroase ieşiră din mînecile prea scurte ale hainei albastre, ponosită şi aşa de strîmtă că n-o mai putea încheia. Îşi trecu repede ochii peste cei din sală şi se opri pe faţa palidă, nerasă a lui Simon. După sticla groasă a ochelarilor cu rama de baga neagră, ochii nu se mai vedeau limpezi. Nici nu ştiai ce culoare au : îi bănuia spălăciţi şi lăcrimoşi. Simon ciocănea cu degetele groase în tăblia mesei, apoi prinse să se joace cu un capăt de creion verzui. Căuta privirile lui Horvath : acesta îi făcu un semn.

— Tovarăşi, dăm cuvîntul tovarăşului Horvath, secretarul comitetului de fabrică.

— Fraţilor, începu direct Horvath, cei de la filatură au ridicat iar problema maşinilor.

Simon tresări o clipă — sub pielea întinsă a feţei îi jucau oasele masive ale fălcilor — apoi trînti creionul pe masă şi spuse cu o voce neaşteptat de prietenoasă:

— Să rămînem la ordinea de zi. Tu, arătă spre Horvath, ridici mereu probleme noi. Aşa nu se poate. Dacă în fiecare zi o să ne apucăm de altceva... De aia nu ne putem îndeplini sarcinile. Doar ştii foarte bine că direcţiunea se opune. Nu numai ea, ci şi partidul.

— Care partid? întrebă Horvath moale.

— Şi al tău şi al meu. Răsfoi nemulţumit notiţele de pe masă. Se gîndi: „Ce autoritate poate să aibă acest sindicat dacă în şedinţă membrii comitetului se ciorovăiesc mereu?" Şi-l cuprinse o nemulţumire acră împotriva lui Horvath, mai ales că părea a nu se fi supărat cîtuşi de puţin. Îl privea liniştit şi o clipă i se păru că-l vede zîmbind. Două pete de roşeaţă îi apărură pe umerii obrajilor.

— Să trecem la ordinea de zi! spuse aproape poruncitor.

Jilovan, care stătea în primul rînd, se legăna cu scaunul. Își aprinse o țigară :

— Așa socot și eu. Mașinile nu fug... că n-au picioare.

I se păru că a spus ceva nemaiauzit de hazliu și se miră că nimeni nu zîmbește. Își aprinse din nou țigara : era bine să fumezi pe stomacul gol, asta alunga somnul totdeauna. Ocoli privirile lui Horvath. Îi părea rău acum că intrase în discuția cu mașinile : îi era rușine de Horvath. Scutură țigara, apoi și-o lipi de colțul gurii și nu mai știu ce să facă cu mîinile.

— Să începem dară, ce mai așteptăm ? spuse Horvath.

Simon vorbea încet, tărăgănat, repetînd fiecare sarcină. Cei din comitet își luau notițe, puneau întrebări, la care răspundea tot Simon, chiar și la acelea adresate lui Horvath. Îl privi de cîteva ori pe furiș. Horvath se juca cu mînecile roase ale hainei și părea străin de toate cîte se petrec aici.

Cîteva clipe Simon se simțise mulțumit. Izbutise să facă în așa fel, încît să se discute ordinea de zi și nu halucinațiile organizatorice ale cîtorva nepricepuți. Se simțea bine așezat în scaun, parcă era lipit de el. Acum însă se

strecură în el o neliniște ușoară, poate mai mult un fel de iritare: presimțea că Horvath pregătește ceva. De aceea întrebă foarte repede:

— Mai sînt alte probleme, măi tovarăși? Nu sînt. Atunci propun să ridicăm ședința...

Horvath se ridică în picioare.

— Să discutăm și problema mașinilor.

Simon îl privi cu milă, își potrivi mai bine ochelarii pe rădăcina nasului. Căuta să se stăpînească.

— Măi Horvath, măi, să așteptăm cel puțin pînă scoatem banii pentru creșă de la Wollman. O să se supere și pe urmă nu ne mai dă nimic.

— Să se supere! Și eu m-aș supăra în locul lui. De aia-i proprietar, să-l supere toate realizările clasei muncitoare. Că de așteptat nu mai putem aștepta. Stau ringurile în șură și ruginesc.

— Tu... încercă Simon să-l întrerupă, dar Horvath îi tăie vorba.

— Bagă-ți bine în cap: nu eu. Muncitorii! Astă-toamnă cînd am ridicat problema, eram singur ca cucul.

— Și acum ești! strigă Simon.

— Încearcă numai să treci prin filatură. Nu, du-te la oricare secție, la tîmplărie chiar, să vezi

că o să auzi multe despre asta. Poate şi cîteva cuvinte dulci despre sindicat de la social-democraţi. Îi ştii şi tu... Dar de, eu cred că de asta nu te duci şi de aceea îţi spun: dacă nu luăm măsuri, să vedeţi că ne dau muncitorii cu piciorul în fund.

— Muncitorii noştri nu sînt anarhici, sări Simon în picioare. Noi, cei de la F.T.W. avem o serioasă tradiţie revoluţionară... Greva din '936. Ori poate ai uitat asta?

Simon privi în jur mulţumit. Îi plăcea să facă analize politice adînci. Trecea drept un om cu un înalt nivel ideologic.

— Da, da, continuă el. Tradiţie revoluţionară şi nu de azi, de ieri. Două generaţii de muncitori au crescut şi s-au călit în focul luptei de clasă din această fabrică...

— Şi pe chestia asta, azi să stingem acest foc? Poate ne e frică să nu ne ardem cu el, tovarăşe Simon?

— Dacă îţi iei răspunderea, tovarăşe Horvath, atunci hai să punem problema la direcţie.

— Cum adică să răspund numai eu?

Simon îşi încreţi buzele într-un zîmbet de superioritate.

— Vezi, măi tovarăşe, vezi, problema asta a ringurilor, nu e uşoară, măi tovarăşe.

— Dar cine pruncu-dracului spune că e uşoară? Tocmai pentru că e grea trebuie s-o rezolvăm...

— Ce propun tovarăşii? se întoarse Simon spre ceilalţi.

— Ce propui tu, tovarăşe Simon? îl privi Horvath pieziş.

Simon, speriat, se uită în jur căutînd parcă un sprijin în privirile celorlalţi. Ceilalţi însă îl priveau la fel de întrebător ca şi Horvath. Nu putea să se împotrivească deschis.

— Eu propun s-o discutăm, spuse în cele din urmă Simon plictisit şi se aşează la masă. Sînteţi de acord?

— Da!

— Bine!

— Atunci să-i dăm drumul, spuse Horvath tot aşa de liniştit ca la început... Numai după pîlpîirea venelor de la frunte se vedea că abia e în stare să se stăpînească.

— Trebuie să-l convingem pe baron să monteze ringurile. Putem pune încă un schimb în picioare, apoi adăugă cu un alt ton: Desigur că baronul o să se opună.

— Tocmai despre asta voiam să vorbesc și eu, îl întrerupse Simon.

Horvath îl privi cu ciudă, dar îl lăsă să continue.

— Noi am cerut bani pentru dispensar, pentru economat, pentru casele de odihnă și acum pentru creșă. El ne-a dat. Desigur, nu de bunăvoie. Am luptat pentru fiecare ban. Pe deasupra a construit și stadionul din banii lui. Ce va face cu el după ce moare? O să-l ia în mormînt? Nu. Stadionul va fi moștenit de clasa muncitoare.

Horvath izbucni în rîs.

— Deci ca moștenitori noi să așteptăm pînă ce baronul îmbătrînește, păzindu-l să nu facă alt testament. Vorbești prostii, tovarășe Simon.

— Eu nu te întrerup niciodată, făcu acesta și trecu înțelegător peste observația lui Horvath. Nu asta e problema. Problema e că, dacă o să mergem să cerem bani pentru montarea ringurilor, n-o să ne dea bani pentru creșă, deoarece creșa nu-i prevăzută în contractul colectiv.

— Tot din vina noastră, spuse iar Horvath.

Simon îl măsură cu privirea.

— Dacă am fi avut nivelul politic al lui Karl Marx, n-am fi uitat-o. Dar cum spuneam, nu

despre asta e vorba. Spuneți și voi: ce e mai important, creșa sau montarea mașinilor?

— Amîndouă, interveni de astă dată Jilovan, uitîndu-se spre Horvath.

— Tu n-ai copii, de aceea vorbești, protestă Simon.

— Nu știu de ce trebuie să alegem între două locuri, își dădu cu părerea Horvath. Amîndouă sînt importante. Ringurile mai importante însă decît creșa. Dar problema creșei s-a copt îndeajuns ca să n-o mai tărăgănim. Să dea baronul bani pentru amîndouă.

— Și dacă n-o să dea?

— Să-l „lămurim".

— Dacă n-aș ști că ești muncitor cinstit, zise tărăgănat Simon, aș crede că ești coada de topor a baronului. Dacă montăm ringurile, o să crească producția, baronul o să cîștige mai mult. Și dacă un capitalist cîștigă mai mult, asta n-o poate face decît pe spinarea clasei muncitoare. Deci noi o să sărăcim. De fapt montarea ringurilor este o problemă mult mai grea decît o credem noi. Ar trebui s-o discutăm la județeană. Noi social-democrații...

— Măi Simon, rîse Horvath, ai tu un nivel politic de dai în gropi.

— Nu mă interesează această caracterizare, ridică mîna Simon. Eu propun să se treacă în procesul-verbal că eu personal am fost împotriva acestei propuneri. Se întoarse spre Horvath: mai vrei să mergem la Wollman?

— Neapărat.

În sală se făcu tăcere; nu se auzea decît răsuflarea grea, uniformă, a lui Horvath. Simon îl privi furios, apoi scoase o batistă mare, roşie şi începu să-şi şteargă ochelarii aburiţi.

Maşina joasă, grea, cu caroseria albastră, se opri în faţa intrării principale. Pompierul de serviciu se repezi şi deschise portiera, plecîndu-se adînc. Wollman coborî repede, dădu uşor din cap şi porni spre intrare. Era îmbrăcat într-un pardesiu albăstrui, cu revere subţiri, cu o tăietură zveltă, sportivă. Din buzunarul de la piept, tremura colţul alb al unei batiste de olandă. Intră în clădire şi-şi scoase pălăria, descoperindu-şi fruntea înaltă, înconjurată de părul argintiu cu bucle mici, tuns foarte scurt. Omul de serviciu îi deschise uşa, dactilografa se ridică repede în picioare şi roşi coborîndu-şi genele lungi.

— Bună dimineaţa, spuse Wollman şi dădu

semnalul zîmbetelor. Își scoase mănușa fină, cenușie, și dădu mîna cu omul de serviciu, care și-o șterse repede pe a lui de poalele vestonului de dimie. Apoi se îndreptă spre secretară și îi întinse și ei mîna.

— Ce mai faci dumneata, Lucia?

— Bine... bine, domnule baron.

Wollman n-o mai ascultă, intră repede în birou. Femeia de serviciu tocmai închidea fereastra: știa că domnului baron îi place să lucreze la lumina slabă, familiară a lămpii de nichel de pe masă.

Wollman, ca în fiecare dimineață, o salută ceremonios. De astă dată, mai bine dispus, se întoarse spre ea:

— Ce mai faci, nană Ifrim?

— Bine, mulțumesc frumos de întrebare.

Wollman o privi lung și dintr-o dată se simți foarte stingherit, ca și cum, pe neașteptate, i-ar fi dispărut toată mulțumirea pe care o încercase venind. Totuși nu-și putu lua ochii de la ea. Halatul de pînză cenușie îi acoperea corpul diformat, lăsînd să se vadă picioarele subțiri, strîmbe, cu vinele umflate și zbîrcite.

Wollman se trînti repede în fotoliu. Așa era mai bine: nu-i mai vedea picioarele. Își puse

pardesiul pe spătarul moale de piele. Femeia se repezi și i-l atîrnă cu grijă în cuier, apoi se îndreptă spre ușă, pășind cu stîngăcie în vîrful picioarelor.

— Stai puțin, o chemă Wollman.

— Ce poftește domnul baron?

— Ce mai face soțul dumitale? Tot la spital?

Revăzu obrazul lui Ifrim. Își aducea bine aminte: un om slăbuț, negricios, mereu neras, cu o față care părea murdară. Înainte de război fusese maistru la filatură, dar de cînd s-a întors de pe front, era mereu în concediu de boală. Precup îi propusese de mai multe ori să-l concedieze, dar Wollman, fără să știe de ce, poate din cauza nenorocitei lui soții, l-a menținut.

— Tot la spital, domnu' baron. Tot la spital, dar dacă ne-ar ajuta dumnezeu să-i cumpărăm niște medicamente...

Sprîncenele subțiri ale lui Wollman tresăriră repede, imperceptibil. Îi părea rău că începuse discuția asta. „Toți sînt la fel; îndată ce stai cu unul de vorbă, se dovedește că are ceva de cerșit". Îi răspunse sec:

— Du-te la domnul Tămaș și spune-i să-ți

procure medicamentele. Toate să fie suportate din banii fabricii. Du-te.

Ea se repezi să-i sărute mîna și Wollman se simți înfiorat aproape de greață.

— Dumnezeu să-l ajute pe domnul baron, dumnezeu să-l ajute — și femeia ieși plîngînd din birou.

Wollman se ridică încet, cu mișcările lui ușoare, aproape ca de dans, cum spunea Clara. Trase perdeaua acoperind ultima șuviță de soare care cădea pe placa de sticlă a biroului. Se simțea trist, abătut. „Semnele bătrîneții" se gîndi, apoi deodată își îndreptă umerii cu nervozitate. Zgomotul monoton al mașinilor de țesut străbătea prin ușile capitonate. În ultima vreme îl enerva și își spunea mereu că va trebui să înfrîngă această senzație. Era abia opt, prea devreme să meargă prin secții. Și deodată timpul i se păru ceva material, ca și cum l-ar fi putut pipăi în scurgerea lui leneșă, omorîtoare. Aceste dimineți aveau ceva bolnăvicios de monoton, erau mereu aceleași și însoțite de o ciudată oboseală. Îi era peste putință să stea acasă. Clara se trezea tîrziu și urmau aceleași discuții, în care, deși răspundea, era un partener absent. De multe ori i se părea ciudat că în capul fru-

mos, cu trăsături fine, al Clarei puteau avea loc asemenea gînduri meschine. Gîndea că ar fi trebuit totuşi să intervină o selecţie: doar era a patra generaţie de oameni întreprinzători, puternici, cu raţiune sănătoasă, robustă. Dar aşa fusese şi mama sa, şi Clara îi semăna: aceeaşi frumuseţe ciudată, bolnăvicioasă, cu strălucire neaşteptate, cu aceeaşi piele ca o sticlă opacă, flexibilă. Braţele lasă să se vadă vine albăstrui. Asta îi aduse aminte de picioarele femeii de serviciu şi se cutremură.

Cineva bătu în uşă.

— Intră!

Era Horvath. Părea că se simte foarte la largul lui, păşi drept pe covor şi căută să se obisnuiască cu întunericul.

— Eşti aici, domnule baron?

— Încă nu e opt şi un sfert, spuse sec, liniştit, Wollman. Mai am treabă. Ar fi bine să-ţi potriveşti ceasul.

— N-am ceas! răspunse Horvath şi se îndreptă spre uşă.

— Oare n-am fixat şedinţa la opt şi un sfert, domnule Horvath? Dar acesta trîntise uşa.

Wollman simţi o inexplicabilă bucurie lăuntrică, apoi se ruşină de meschinăria ei. Dar era

foarte mulțumit că se purtase așa față de Horvath. Omul acesta avea în el ceva respingător, animalic.

Ridică telefonul, îl chemă pe inginerul șef Precup, apoi închise ochii. Începu să-l doară capul.

— Am onoarea să vă salut, domnule baron.

— Ia loc, domnule Precup. Ce vrea să discute sindicatul cu mine?

Precup se așeză pe marginea unui fotoliu, apoi încet, pe nesimțite se potrivi să stea cît mai comod, își trecu mîna peste părul rar și foarte negru.

— Despre creșă.

— Ce să facem cu ea?

— Va trebui să alocăm un fond.

— Asta-i tot?

— Nu, răspunse Precup, nu e tot. Vor să instaleze ringurile din magazie. Ringurile acelea demontate, știți dumneavoastră.

— Și dumneata ce părere ai?

— Eu, să spun drept, încă n-am avut timp să meditez. Dar în orice caz, cred că o să ne coste mult. După calculele pe care le-am efectuat, ar renta abia după doi ani.

— Doi ani?

— Aproximativ. Poate să fie un an și jumătate.

— Nu s-a putut scoate de pe ordinea de zi?

— S-a încercat, dar după cîte știu Horvath s-a încăpățînat ca un catîr.

— Oare nu s-ar putea vorbi cu el?

Precup clătină din cap:

— Ar fi o prostie să riscăm.

— Altceva, domnule Precup?

— Nimic, domnule baron.

Precup se ridică și se îndreptă spre ușă.

— Te rog, o clipă, își aduse aminte, pe neașteptate de ceva, Wollman.

— Poftiți...

— Știi... femeia de serviciu care lucrează la mine...

— Da...

— Mi-e neplăcut s-o mai văd aici... Foarte neplăcut...

— Înțeleg. S-o concediem?

— Nu, nu...

— S-o dau la vopsitorie.

— Cum crezi, dragă Precup. Cum crezi de cuviință.

Wollman se întinse mulțumit în fotoliu. Fiecare întîlnire cu comitetul i se părea o luptă

crîncenă, din care ieșea victorios. De multe ori îi venea să rîdă de ridicolul acestor biruințe împotriva unor oameni ca Horvath, Jilovan sau Gherasim: pe urmă însă își spunea că asta capătă o nouă semnificație, că era o părticică dintr-o mare luptă, teribil de complexă pe toate terenurile și cu orice fel de arme și că era și el un pion în marele angrenaj care pornea de la Churchill pînă la Johny Smith, simplul soldat american care stătea la granița Germaniei Occidentale. Dar din păcate nici societății pe care o frecventa și nici Clarei nu-i putea vorbi despre aceste lucruri: i-ar fi zîmbit înțelegători, cu compătimire. Iar Clara nu s-ar fi putut stăpîni să nu adauge: „Vezi fantome, papa". De asta era sigur. Nu o experiență i-a întărit convingerea. Într-o zi, cînd a venit Clara la fabrică, i l-a arătat prin fereastră pe Horvath.

— Grăsunul ăsta e? a întrebat ea rîzînd. Pentru ăsta îți faci sînge rău? Zău, papa, de ce nu-l concediezi?

Ce știa ea despre contractul colectiv, despre sindicat, despre partid! Doctorul Aurel Leucuția, șeful partidului țărănist din localitate, era singura imagine despre partid și bineînțeles cererile acestuia de subvenție.

— Și celălalt tînăr de lîngă Horvath, cine e?

— Gherasim.

— Tot comunist?

— Da.

— E foarte simpatic.

— Clara!

— Da, papa. Nu încreți fruntea, știi cît îți stă de rău.

Ce ar fi putut să-i răspundă? Și-a descrețit fruntea.

— Am impresia, a continuat Clara, că tu nu știi să te porți cu oamenii. Dacă aș vorbi eu o dată cu acest Gherasim...

— Vorbești prostii, Clara.

De la o vreme nu-i mai povestea nimic despre fabrică. Ea era impermeabilă pentru tot ce se petrece în spatele acestor ziduri cenușii. Totuși, încercă să-și închipuie cam ce i-ar spune Clara dacă i-ar povesti de ședința de azi cu comitetul sindical. „În fond de ce te opui, papa?" Ea niciodată n-ar putea pricepe că treizeci de mașini demontate îi aduc un cîștig mult mai mare decît dacă ar fi montate și ar produce fire. De fapt e și greu de înțeles. Și doamne, doamne, cît e de simplu. Odată a încercat să-i

povestească despre plantatorii care azvîrle cafeaua în mare, dar ea plictisită a dat din mîini.

— Dar asta e o porcărie, papa. E inuman.

Își aduse aminte de ședință. Își puse mîna pe frunte ca și cum s-ar fi rușinat de aceste gînduri: în fond cine sînt adversarii mei? Horvath, Gherasim... Cei de la județeana de partid? Bărbuț cel de la agitație? Scoase din sertarul biroului de mahon negru o carte cu o copertă colorată: *Șerifu! din Sierra Nevada.* Această pasiune de a citi romane senzaționale îl stăpînea încă din copilărie, deoarece profesorul de literatură care-l introdusese în tainele literelor, i-a interzis orice altă carte în afară de cele scrise de clasici. Pe urmă, în anii de școală, nefiind supravegheat, a uitat de citit. Pe la începutul războiului însă, căutîndu-l pe Walter, fecîorul din casă, a descoperit pe noptiera acestuia un Max Brand în două volume. Toată noaptea n-a putut lăsa cartea din mînă. Farmecul ineditului, exoticului, al munților acoperiți de nori, curajul supraomenesc al lui Sam Douglas, cowboyul cîntăreț, dragostea plină de contradicții a Leonorei, fiica bătrînului fermier, l-au captivat. Acasă totuși îi era imposibil să citească asemenea cărți. Clara nu i-ar fi iertat-o nicio-

dată, poate l-ar fi disprețuit chiar. De aceea aducea pe ascuns cărțile la fabrică, se închidea în birou sub pretext că are de lucru, să nu fie deranjat, și devora unul sau două volume pe zi. Trecea cu o dexteritate uimitoare peste descrierile de natură, îl interesau numai momentele „tari". Pe urmă, după cîteva luni încerca să ghicească banditul, criminalul după prima pagină. La început, e drept, a avut unele remușcări și atunci, acasă, lua din bibliotecă *Banii* de Zola dar nu reușea să citească decît cîteva pagini: cărțile acestea arhicunoscute erau de o monotonie ucigătoare, lipsite de acțiune, de interes. Acum nu-și mai făcea probleme: sertarele biroului erau pline de cărțile cu copertă galbenă din colecțiile „Le masque" și „L'empreinte" și cum de la o vreme nu mai putea procura romane în limba franceză, se mulțumea și cu cele traduse în editura I. G. Hertz. Tocmai se apucă să răsfoiască *Șeriful din Sierra Nevada,* cînd se auzi o bătaie în ușă, apoi intră secretara.

— V-am făcut legătura cu tovarășul Albu.

Wollman ridică receptorul dar așteptă ca secretara să iasă din birou: „Alo, servus Iacob. Uite despre ce e vorba. Horvath a ridicat din nou problema ringurilor... Nu, nu m-am răzgîn-

dit. Vrei să începem povestea de la început. Da, e mai bine dacă vii aici. Peste o oră, perfect."

Exact peste o oră intră din nou secretara.

Wollman își ridică privirile uimite, ascunse volumul sub o mapă și aprobă din cap.

— Să poftească.

Albu intră repede, cu pasul său simplu. Wollman se ridică și păși înaintea lui cu mîna întinsă.

— Servus Iacob. Îl numea așa tocmai pentru că știa că nu-i place.

Albu, ca și cum n-ar fi auzit nimic, salută respectuos, oarecum oficial:

— Bună ziua, domnule baron.

— Stai jos. Ce mai faci? și Wollman îl privi cu o expresie de părintească afecțiune.

— Mulțumesc, domnule baron. Albu se tolăni într-un fotoliu și-și încrucișă neglijent picioarele.

„A și venit" îl țintui baronul cu privirile. „Înseamnă că Horvath a și dat alarma la județeană că mă împotrivesc montărilor. Bine, cel puțin lichidăm mai grabnic problema".

Într-adevăr, nu se înșelase și asta îi făcu plăcere.

— Ei, ce ai hotărît, domnule baron?

— Dar voi ?

— Vedeți, încercă încurcat Albu, muncitorii din fabrică...

— Să lăsăm astea, Iacob, spuse Wollman cu o undă de ironie. Și deodată îl privi drept în ochi :

— Ridic tainul la dublu. Fiecare muncitor va primi optzeci de metri de pînză anual. Începu să rîdă văzînd obrazul lungit de uimire al lui Albu. Hai ? Nu v-ați așteptat la așa ceva. Și îl întrebă grijuliu : asta o să vă întărească pe voi ?

— Colosal, șopti Albu. Se uita la Wollman cu o admirație de copil ce primește o lecție. Wollman își plecă ochii modest.

— Muncitorii trebuie să trăiască, spuse el. Cît despre chestia cu mașinile, am respins-o. Nu bag nici un leu în vechiturile alea. Dacă voi mă lăsați să aduc altele din Anglia... Mașini noi, ultimile descoperiri ale științei...

— Domnule baron, făcu Albu... Știți prea bine că nu se poate... Nici mașinile pe care le-ați comandat în '945 n-au sosit... Și s-a trimis o mare sumă de bani ; Ministerul a aflat apoi că acești bani s-au depus la o bancă din Londra.

— Nu sînt eu de vină dacă englezii n-au vrut

să dea mașini. Cît despre bani, doar nu era să-i zvîrle în Tamisa...

— Știți dumneavoastră prea bine cum a fost, zîmbi Albu. Oftă și se gîndi că povestea asta cu mărirea ținutului e extraordinară, muncitorii o să fie mulțumiți ca niciodată, și-l cuprinse un sentiment ciudat, de invidie aproape, împotriva lui Wollman.

Îl privi pe furiș. Îmbătrînise, sub ochii verzui i se aduna pielea într-o pungă vineție. Cînd clipea, crețuri mici i se săpau la colțul ochilor. Își dădea seama că Wollman era condamnat chiar de mersul societății, de dezvoltarea mijloacelor de producție și față de ființa lui fizică, de persoana lui avea aceleași păreri ca despre oricare om viu, care trece prin viață potrivit coordonatelor sale de existență... Și pe de altă parte, lui Wollman îi datora tot ce era el în clipa de față. Fiu al unui mic comisionar, pe care baronul îl ținea mai mult de milă, n-ar fi putut să ajungă nimic, dacă baronul nu l-ar fi trimis la Universitate pe socoteala lui.

— Atunci... în legătură cu mașinile?... Se ridică încet.

Faptul că întreținea relații cu Eduard Wollman nu-l mai punea acum pe gînduri. La în-

ceput, e drept, căutase justificări și negăsindu-le se simțea vinovat de oportunism ordinar.

— Nu, spuse Wollman. Va trebui însă să mă ajutați. Apăsă pe ultimul cuvînt și cercetă cu atenție fața lui Albu: „Ce va spune?"

— Noi o să mai analizăm, mormăi Albu. Numai că, vedeți acum o să fie prea tîrziu, urmă el cu o oboseală în glas. Demagogia lui Horvath a prins între muncitorii inculți, fanatici din secții.

Baronul zîmbi: știa ce înseamnă acest „o să analizăm". Totuși întrebă oarecum indignat:

— Ce vrea în fond acest Horvath?

— Ce vrea? Vrea să ajungă secretarul județenei. De aceea...

— Și dacă n-ar fi el?... începu Wollman, neașteptat de calm.

— Eh, dacă n-ar fi acest idiot... continuă Albu înfierbîntat.

— Știi ce? Lasă-l pe seama mea, spuse Wollman brusc. I se păru că spuse prea mult, de aceea schimbă vorba. Iar cu tainul, vom mai vedea noi. Voi cereți-mi o sută de metri, o să ne tocmim, eu o să fiu nevoit să vă dau opt-

zeci. Bineînțeles după o luptă crîncenă. Veți cuceri încă o victorie. Și acum, dragă Iacob, nu te supăra, eu am foarte multă treabă.

— Vii la cantină, tovarășe Simon? întrebă Horvath.

Se opri și-l aștepta. Simon se uită repede împrejur. Căută un motiv să poată rămîne singur, dar Horvath zîmbea liniștit și părea că e gata să-l aștepte...

— Mă duc, răspunse... Apoi după un timp adăugă: deși în zilele cu mămăligă mai bine iau masa acasă.

— Pîine albă, rîse Horvath, dar Simon știa că vorbise foarte serios. Îi răspunse tot zîmbind, prietenos:

— Da, pîine albă și friptură de gîscă. I se păru că nu exagerase îndeajuns și Horvath va lua drept bun ce a spus. Continuă: cu varză și morcovi. Își scoase ochelarii și îi șterse, apoi urmă cu un ton serios: măi Horvath, tu știi că n-am mîncat păsări de aproape un an de zile?! Horvath îl privi zîmbind. Descumpănit, Simon vru să-și șteargă din nou ochelarii. Hai, hai, îi spuse în cele din urmă, ca să-l scoată din încurcătură — și-l luă de braț. Hai să mergem. Discutăm ca doi oameni fără nivel politic.

Portarul îi salută respectuos, fără să-i controleze la ieșire. Horvath se încruntă dintr-o dată, îl prinse de reverul hainei și zbieră:

— Dacă nu-ți faci datoria, te trimit în fața comitetului de disciplină și te zbor de aici! Auzi?

Omul încercă să bîiguie ceva, dar era așa de speriat, că se dădu doi pași înapoi, parcă temîndu-se să nu primească o palmă.

— Lasă-l, omule! se înfurie Simon. Eu am dat dispoziția asta. Direcțiunea a fost de acord ca cei din comitet să nu fie percheziționați. Ce-s bănuielile astea rușinoase?

— Să faci bine și să contramandezi pe loc dispoziția asta! Și tu, se întoarse spre portar, ești muncitor. Învață-te să nu lingi tălpile nimănui! Notează-ți pe o hîrtie și să spui asta în fiecare seară după rugăciune. Pufni și se îndepărtă.

— Da' ce-i cu tine? N-ai dormit bine azi noapte de ești așa de arțăgos? Dacă ești pus pe ceartă, mai bine du-te singur. Nu vreau să-mi fac nervi la stomac.

— Nu-s pus de loc pe ceartă. Te-am chemat la cantină să vorbim de cîte ceva. Avem atîtea

probleme și atîția oameni la comitet, că nu mai găsim două clipe libere.

— Da, ai multă dreptate. Seara cînd ajung acasă, abia mai găsesc putere să mă dezbrac. Dacă n-ar fi nevasta să mă descalțe, m-aș culca cu bocancii în picioare. Sînt ca o mașină. Și tu... te îngrași.

— Da, eu mă îngraș, încuviință Horvath. Spune Simon, voi social-democrații ați dat sarcina celor din secții să fie contra montării mașinilor? Să țină ședințe conspirative în closete?

Simon privi în altă parte.

— Să nu discutăm chestiuni de partid. Știi prea bine că n-avem voie.

— Da, îl țintui Horvath, cu privirea. „Vigilența".

Simon nu păru să fi priceput batjocura. Se aplecă spre el, rezemîndu-se de umăr.

— Dar ție îți spun: am încredere în tine. N-am dat nici o dispoziție.

— Atunci de ce Simand și Balotă fac agitație deschisă împotriva montării mașinilor?

— Lasă masa să se frămînte. Doar tu ai spus: instinctul de clasă al muncitorilor nu se înșeală niciodată.

— Nu eu am spus-o, ci Lenin. Dar după părerea mea, frămîntarea și dezbinarea sînt două lucruri diferite.

— Voi discutați astăzi la județeana voastră problema ringurilor ? întrebă pe neașteptate Simon, apoi își dădu seama că l-a luat gura pe dinainte și tăcu încurcat.

Horvath îl privi lung, aspru.

— Tu vrei să te cerți măi, începu să rîdă Simon, încet, potolit, mulțumit că Horvath nu-l întreabă de unde știe de ședința lor de astăzi după masă.

— Nu. Știi că nu. Dar tu ai un fel de a ocoli întrebările. Ce vorbă-i asta : „vrei să te cerți ?" Ce sîntem noi, copii ?

— Eh, privind în mare, sîntem niște copii în mîna istoriei. Niște copii mici de tot, tare mici, poate sugaci, ori și mai puțin, niște hîrtii pe care le ridică vîntul.

Horvath se uită lung la el, ca și cum l-ar fi văzut pentru prima oară, apoi îi spuse încet, tărăgănat :

— Dacă nu-ți place mămăliga, du-te și mănîncă acasă. Teoriile astea ale social-democraților le-am mai auzit, și-mi fac greață.

— De ce te legi de cuvinte ? începu să se

cnerveze Simon. Totdeauna te sucești în fel și chip. Știu, știu, sînt greutăți și mai mari și la urma-urmei mămăliga nu-i chiar atît de proastă. Îmi amintesc cum pe front... aproape de Stalingrad...

— Ce a fost la Stalingrad? întrebă Horvath.

Simon zîmbi larg, lăsînd să i se vadă dinții.

— Ce a fost la Stalingrad? Păi i-au bătut rușii pe nemți. Dar să lăsăm astea, de ce să dezgropăm morții. Vreau să te întreb Horvath, de ce ești tu atît de încăpățînat. Înțeleg în lucruri mari de principiu, dar de ce te lași dus de pasiuni în lucruri mărunte. Tu parcă ai căuta ceartа cu baronul.

— Le ce te referi?

— La angajarea lui Pîrvu. Știi pompierul cel nou la a cărui angajare a insistat atît de mult Wollman. O fi vrut să facă un bine unui nenorocit. Pe noi nu ne costă nimic și totuși tu te-ai opus, dracu știe de ce.

— Să-ți spun de ce. Pentru că baronul nu face nimic fără să fi calculat precis ce înseamnă pentru afacerile și interesele lui. M-am împotrivit nu pentru că a fost angajat de baron, ci pentru

că nu știu de ce a fost angajat. Dar sînt convins că nu de florile mărului.

In apropierea cantinei se întîlniră cu Trifan și cu Gherasim. Simon încă de la doi pași depărtare își încleștă pumnul stîng, îl ridică la înălțimea capului și salută ceremonios.

— Libertate.

Gherasim, deși era obișnuit cu acest gest teatral, era să pufnească în rîs. Se reținu în ultima clipă. Răspunse cu voce ridicată, ostentativ :

— Bună ziua.

Horvath clipi mărunt. Savură tăcerea lăsată între ei, apoi se întoarse spre Gherasim :

— Să vii după masă la județeană, discutăm problema mașinilor.

Gherasim făcu o mișcare de protest, neștiind cu ce altceva ar putea atrage atenția lui Horvath asupra lui Simon. Cum dracu i-a scăpat să mă anunțe tocmai de față cu el. Făcu ca și cum n-ar fi auzit nimic din cele spuse de Horvath. Acesta însă, rîzînd, îl bătu pe umeri :

— Nu-i nici un secret. Tovarășul Simon a fost informat deja.

Albu se așeză în fotoliul de piele scorojită. Se întinse ușor și oftă. Era obosit, cu toate

astea fața îi era liniștită, măturată în lung de o expresie de încîntare lăuntrică. Nu știa dacă îl mulțumise ședința de patru ore, de la care tocmai venea, ori purtarea grijulie a Silviei, care-l întrebase :

— Să spun că nu sînteți aici ?

— Da, tovarășă Silvia. Spune tuturor că sînt plecat pe teren. Pentru că sînt foarte obosit. Bineînțeles dacă e ceva important...

— Toți vin cu treburi importante. Trebuie să vă odihniți și dumneavoastră, și închise în urma ei ușa capitonată.

Albu întinse mîna după ziar cu un gest obișnuit, căruia, față de el însuși îi dădea o oarecare importanță, și scoase din sertar pîinea cu unt, învelită în pergament unsuros. Își aduse aminte de ședință și-și căută carnetul să noteze „agitatorii n-au fost bine pregătiți și, în general, s-a aplaudat foarte puțin". Pe urmă „manifestări răsunătoare" (la începutul ședinței s-a scandat numele lui) :

— Al-bu ! Al-bu !...

Chestiile astea e bine să se audă la Comitetul Central. Să știe și cei de la București cît de mult îl iubește masa. Își notă să vorbească și cu

Grozuț, de la agitație. Se ridică și apăsă discret pe butonul alb al soneriei de birou.

În prag se ivi Silvia : parcă citi în ochii ei o nuanță de reproș, de ce nu se odihnește.

— Dă-mi legătura cu redacția *Patriotului*. Cu tovarășul prim-redactor, tovarășul Hîrțău.

— Imediat — și ușa se închise din nou.

Se duse la geam. În curte tovarășii din provincie își stampilau delegațiile. Îi privi un timp, apoi își aduse aminte de ședința comitetului județean, unde s-a hotărît montarea ringurilor. La început era convins că va putea amîna luarea unei hotărîri ca fiind „o problemă nestudiată îndeajuns". De fapt, tot pentru același motiv a „uitat" să-l invite și pe Horvath. De ce o fi pus atîta pasiune Grozuț și Farcaș pentru ringurile acelea ? Acum va trebui să stea din nou de vorbă cu Wollman. Trase perdeaua și se întoarse la birou chiar în clipa cînd suna telefonul. Îl lăsă să țîrîie de cîteva ori, apoi ridică receptorul cu un gest moale, obișnuit :

— Halo... da... Cu tovarășul Hîrțău... Tu ești măi ? Da, da, despre articolul de mîine. Cine îl scrie ? Aha, chiar tu ? Bine frate... Foarte bine... așa... În pagina întîia, desigur, așa. Ce ? Să-mi puneți poza ? Ei las-o, măi. Eu nu pot decide.

Eu nu mă amestec în treburile interne ale redacției. Tu ești doar responsabilul, nu eu. Bine, bine... Să ne vedem? Cînd? Nu știu, sînt extraordinar de ocupat... Sarcini peste sarcini... Noroc măi frate. Închise receptorul, se trînti în fotoliu și rupse o bucată de pîine cu unt. Vru s-o înghită chiar în clipa cînd intra Silvia. Părea enervată. De sub sticlele ochelarilor îi sticleau privirile.

— Tovarășul Horvath de la F.T.W. ...

Albu se ridică pe jumătate, nemulțumit, dar n-avu timp să răspundă nimic, căci Horvath apăru în prag:

— No, bine că te-am găsit, slavă tatălui. Se întoarse spre Silvia. Vezi să nu pice nimeni aici. Bine fată, mulțam.

Albu îi întinse mîna și-i spuse cu un ton plictisit:

— Ca turcii...

Horvath crezu că e o laudă și rîse înfundat. Se așeză alături într-un fotoliu, care pîrîi din încheieturi.

— Ce se mai aude, tovarășe Albu?

— Nimic nou, tovarășe Horvath. Nimic nou, adăugă după un timp.

Horvath își întinse picioarele : covorul se încreți. Se aplecă cu un geamăt să-l netezească.

— Lasă, tovarășe Horvath, nu te obosi.

Horvath îl îndreptă totuși, apoi se întoarse drept spre Albu, privindu-l în ochi. Avea ochii negri, migdalați, și o față ovală, ștearsă.

— Ei, cînd începe ședința ? Sau o ținem numai noi doi ?...

Albu începu să rîdă forțat :

— Ai întîrziat. Am ținut ședința înainte de masă.

— Cum asta ? De ce nu m-ați chemat ?

Albu se aștepta la asta, poate nu chiar așa dintr-o dată, așa că răspunse după o pauză lungă :

— Nu s-a discutat nimic important. N-am mai vrut să te deranjăm.

— Ei, drace... de cînd îi tactica asta nouă ? Comitetul județean discută lucruri fără importanță și nu deranjează oamenii... Politicos comitet județean !

Albu se ridică în picioare. Vocea îi deveni mai uscată :

— Tovarășe Horvath, cum vorbești dumneata despre partid ?

— Vorbeam despre tine. Dar hai s-o lăsăm;

e povestea cu Pipăruș Pătru. Îl privi îngrijorat :

— Ce-i cu montarea ringurilor ?

— Știam că ai să întrebi asta. Crezi că fără tine nu putem rezolva nimic ? S-a hotărît.

— Na, slavă domnului, făcu Horvath. Dar știi ce vorbesc muncitorii în fabrică ?

— Ce vorbesc ?

— Că Wollman și direcțiunea, dîndu-și seama de condițiile grele în care trăiesc băieții, sărmanii muncitori, au hotărît că nu mai pot suporta această mizerie a clasei muncitoare.

— Lasă glumele.

— Nu glumesc ; se vorbește că se va dubla tainul.

— Asta e foarte bine, spuse Albu. Situația economică... Factorul economic...

— Asta ați discutat-o la ședința de comitet ? se încruntă Horvath.

— Nu. Dar s-ar fi putut. Doar știi : cele mai multe greutăți sînt la F.T.W. ; cele mai multe nemulțumiri le avem tocmai din cauza mizeriei în care...

— Te-ai gîndit serios la ceea ce vorbești acuma ? întrebă Horvath.

— Dar e clar.

— Clar? Horvath își strînse fălcile. Într-adevăr e foarte clar. Eu nu știu, tovarășe Albu, dar tu lucrezi prea mult de la o vreme, te pierzi în tot felul de probleme, nu mai ai timp să studiezi... De ce nu ne ceri și nouă ajutorul?

— Ascultă...

— Stai puțin: te gîndești la urmări? Nu te întrebi: de ce anume vrea Wollman să mărească tainul și chiar acum? Nu vezi nici o legătură?

— Nu. Boala ta e să vopsești draci pe pereți, fie că trebuie, fie că nu.

— Eu cred, tovarășe Albu, că tu, secretar al județenei de partid, ar trebui să te gîndești. Va să zică cei de la F.T.W. primesc tain, îl vînd pe piață, la bursa neagră, pe care tot Wollman o întreține. Au deci o situație privilegiată. Iar cei de la Astra ce-o să primească? Cîte un vagon? Sau cei de la C.F.R. o să ducă acasă locomotive? Știi ce înseamnă asta? Și foarte concret: dezbinarea clasei muncitoare.

— Ce cuvinte mari, tovarășe Horvath!

— Nu-s mari! zbieră dintr-o dată Horvath. Care-i realitatea?

— O știi și tu, dar te încăpățînezi! făcu Albu liniștit. Muncitorilor le merge rău. Dușmanii

spun: e mizerie deoarece comuniștii nu știu conduce. Și din nenorocire asta prinde.

— Și vrei să se spună: comuniștii nefiind în stare să conducă, „Înălțimea Sa Domnul Baron", din milă creștinească, îi salvează de la foamete?

— Tovarășe Horvath... pentru dumnezeu, eu ți-am spus părerea mea. Lasă-mă, nu mă ține din muncă pentru toate nimicurile.

— Eu am venit cu o problemă foarte importantă.

— Tu ai mereu probleme importante.

— Nu eu. Filatorii. Dracu știe, dar tot ce ridică ei e important pentru fabrică.

— Despre ce este vorba?

— Știi că ne-a sosit un transport de bumbac.

— Eu am aranjat.

— Nu tu, dar n-are a face. Trebuie să grăbim montarea ringurilor. Voi ne puteți ajuta, că Wollman se opune.

— Nu-l putem sili.

— Păi, nu s-a hotărît?

— Ba da. Dar de silit tot nu-l putem sili. Noi am hotărît în principiu, adică am luat față de această problemă o atitudine politică.

— Ce dracu vorbești tu ? Ești obosit ? Horvath își încreți fruntea : Da, de bună seamă că-l putem sili și încă prea bine. Eu propun, tovarășe Albu să discute comitetul județean al partidului problema asta. Și cît se poate mai curînd. Știi : o cer muncitorii din filatură.

— O să rezolvăm, tovarășe Horvath. Cred că o să rezolvăm.

— Atunci mă duc încotro mi-i drumul. Pentru asta am venit. Se ridică greoi. Mă îngraș ca un taur. Spune și tu, nu seamăn a culac ?

— Cam, rîse stins Albu.

— Hai... Noroc ! Și nu uita, mai interesează-te și de lucrurile mărunte. Uneori sare din ele un iepure mare cît elefantul... Am spus-o și tovarășului Gherasim... Peste doi ani, ehei, peste doi ani o să fie și mai ușor și mai frumos. Numai trebuie să ne ținem cu dinții. Cred că o să slăbesc și eu în zvîrcoala asta. Și gîndește-te la tain. Și să știi că n-ai dreptate.

— Noroc, măi tovarășe, făcu Albu să încheie cît mai curînd discuția și așteptă pînă ce Horvath închise ușa secretariatului. Abia atunci se întoarse spre Silvia.

— Cheamă mașina. Văzînd fața mirată a Sil-

viei, adăugă: Ce să-i faci? Datoria e datorie...

Tăcerea s-a lăsat peste clădiri, o dată cu seara, învăluind coşurile zvelte. Departe, dinspre secţia de filatură, se lăsa spre pămînt adierea vîntului cuprinzător de mai. Mătura leneş curtea, răscolind fulgii de bumbac, scăpaţi dintre braţele de metal ale ventilatoarelor.

Sub becurile mărunte ce străjuiau luminînd drumurile dintre clădiri, stăruiau cercuri de lumină galbenă, alunecînd cu fiecare bătaie de vînt peste liniile înguste ale vagonetelor.

Horvath se rezemă de zid şi privi îngîndurat curtea lunguiaţă. Cunoştea fiecare piatră, ştia unde se adună apa, în zilele cu ploi, şi unde trebuia aruncat pietriş, să nu umble muncitorii prin noroi: vai de ghetele lor. Au tălpi ca şvaiţerul. Se gîndea uneori să rezolve şi problemele astea mărunte, dar în aceste vremuri învîltorate nu-l mulţumeau decît rezultatele mari, care priveau fabrica în întregimea ei. Cînd îi veneau în minte toate aceste frămîntări şi tot ceea ce făcea pentru menţinerea nivelului producţiei, îi venea să rîdă, amintindu-şi de

vremurile cînd pregătea grevele. Lucra și atunci cu aceeași însuflețire, dar acum era altceva, toate evenimentele căpătau o lărgime parcă ar fi avut aripi. Și de multe ori, oamenii pentru care te zbați, te privesc cu neîncredere.

Dinspre gară se lăsa tot mai jos un nor negru, împovărat.

„Are să plouă", se gîndi. Își privi mîinile; surîse. Ținea de picioare o păpușă de gumă, păpușa Anuței. Bine că și-a adus în sfîrșit aminte: azi cel puțin o să doarmă liniștit. Suspinele fetiței îl făceau să se simtă grozav de vinovat. Fusese să arate păpușa lui Fischer. Bine că n-a uitat-o acolo, după obicei. Altfel nu și-ar mai fi adus niciodată aminte de ea.

Se apropie de ghereta portarului.

— Ține, tovarășe Marian, jucăreaua asta. Mă întorc îndată, numai să dau o raită prin curte.

— Las-o aci, tovarășe Horvath, poate să stea pînă dimineață. N-are să umble nimeni la ea.

Horvath făcea pași mărunți, înceți. Pătratul luminat al ferestrei de la bucătăria de vopsele a apreturii se profila ondulat pe dîmbulețele de nisip, resfirate în lungul clădirii.

„Ore suplimentare, se gîndi. Cadre puține". De la o vreme, unele probleme îl dureau aproape fizic. Cadre, cadre, cadre. Își aminti cu bucurie de cei paisprezece muncitori trimiși la școala de subingineri țesători. Printre ei, și fiul lui Gombaș, roșcovanul acela cu gură mare. S-a bucurat nespus bătrînul. De cîte ori își aduce aminte, zîmbește larg de unul singur, arătîndu-și gingiile văduvite de dinți.

— Fecioru'meu, Alexandru, e inginer, spune, și dacă cineva îl îndreaptă: „subinginer", se înfurie și răspunde cu vocea ridicată:

— No, că-i și frîng oasele! Ori iese inginer, ori înapoi la mătură.

De multe ori bătrînul minte, dar nimeni nu-l ia în seamă, nici chiar Horvath căruia îi vine să dea cu ceva în capul mincinoșilor.

— Mi-o trimis, fecior'meu, Alexandru, niște bani.

Drept e că Gherasim l-a prins de cîteva ori expediind o mie de lei pe numele fiului, că de, un viitor inginer nu poate trăi în București fără bani în buzunar.

Norul negru se destramă în fîșii lunguiețe, sfîșiat parcă de coșurile înalte ale fabricii de vagoane. Departe, pe cerul peticit apăru o

stea. „Luceafărul", se gîndi Horvath. De fapt, pentru el fiecare stea era luceafărul. Nu știa care anume e, dar auzise numele ăsta și era ușor de ținut minte. Învățase și o poezie de Eminescu cu acest titlu, la școală. Bine de ăla care scrie poezii. O singură dată a încercat și el, acum, la bătrînețe, dar n-a putut găsi altă rimă pentru „23 August" decît cuvîntul „must". Și așa ceva n-are ce căuta într-o poezie revoluționară. De atunci nici n-a mai încercat: la ce bun să-și piardă vremea de pomană?

Ajunse în fața țesătoriilor. Se simți deodată foarte stingher, în tăcerea asta zdrobitoare. Era mult mai dureroasă decît zgomotul care-ți sfîșie urechile. „Nu se lucrează decît în două schimburi... Tot vina baronului... Sînt greutăți cu materiile prime... și cele sosite din Olanda sînt de cea mai proastă calitate, parcă înadins s-au adus așa, că olandezii se pricep la pînzeturi... Ori... poate totuși nu e vina baronului, ci a noastră... ar trebui să-l luăm frumos de guler, să-i tragem un picior în spate să se ducă la dracu... Da, da, e vina noastră."

Ocoli după colț. Abia acum își aduse aminte de ce voia cu tot dinadinsul să dea o raită prin curte. Toată ziua n-avusese vreme să vadă cum

stă clădirea cea nouă. Clădirea nouă, mîndria muncitorilor de la F.T.W. Zilnic se uita cum craca verde de salcîm, așezată pe zidul cel mai de sus al clădirii se înalță cu un metru, doi. Cînd se turnau stîlpii de beton, lui Horvath i se părea că n-o să se mai isprăvească niciodată clădirea asta. Întreba în fiecare zi.

— Nu s-a uscat încă betonul ?

Dacă ar fi fost după el, ar fi dărîmat în prima zi schelăriile de lemn. Doar drugii de oțel care răsăreau ca niște gheare din trupul betonului, arătau pînă unde o să se înalțe clădirea.

Din depărtare, toată construcția părea o umbră profilată pe peretele cerului. Îl străbătu un fior de bucurie : „Clădirea a crescut de ieri, își spuse. Să mă bată dumnezeu dacă n-a crescut".

Se apropie de schele, dar se opri brusc. Din spatele lui se auzeau niște pași bocănind printre pietre.

— Cine-i ? întrebă cu voce tare.

— Eu. Pompierul de serviciu. Dumneata ești, tovarășe Horvath ? Credeam că nu mai vii azi.

Acum îl recunoscu : era Pîrvu, noul pompier, la a cărui angajare se opusese. De fapt nu se sprijinea pe nimic, dar l-a nemulțumit insisten-

ța cu care a pledat inginerul Precup pentru noul angajat. Nici n-a putut să-i verifice actele: dosarul era la județeană, la tovarășul Albu și el și-a dat consimțămîntul. Dacă județeana a fost de acord, înseamnă că bănuielile lui sînt neîntemeiate.

Pîrvu făcu un pas spre el. Horvath îl întrebă:

— Cum te împaci cu slujba, tovarășe Pîrvu?

— Mulțumim de întrebare, tovarășe Horvath. Bine..

Era un om îndesat, cu o față lată, măslinie, cu părul des, țepos.

— S-a mai ridicat cu douăzeci și trei de rînduri de cărămizi, spuse Pîrvu și arătă spre clădire.

— Douăzeci și trei de rînduri... frumos, îi răspunse Horvath. În curînd va fi gata.

Mergeau alături, ocolind scîndurile și grinzile aruncate în drum.

— Încoace, îi arătă drumul Pîrvu, prinzîndu-l de mînă. Acolo s-a scurs mortarul. În fața lor se ridica un morman de cărămizi zidite cu atenție, cărămizi noi unele, altele curățate de moloz, provenind de la vechea clădire.

— N-o să mai ajungă varul, plescăi din buze Pîrvu.

— Varul? întrebă mirat Horvath. „Cum dracu, abia ieri a sosit un vagon întreg — gîndi el. S-a iscălit de primire. Să nu fi ajuns în fabrică? Nu se poate; doar Ilieș a povestit despre stingerea lui, că a ieșit prea subțire, prea fluid... Ori Pîrvu nu știe nimic despre asta. Ce fel de paznic e dacă nu-și face cumsecade rondul?"

Întoarse pașii spre groapa cu var. Pîrvu se luă după el. Deodată se aplecă să pună la o parte o cărămidă de pe drum.

Horvath se apropie: groapa era plină.

— Vezi că...

Auzi în dosul lui o respirație gîfîitoare, dar n-avu timp să se mai întoarcă. Simți o lovitură zguduitoare în ceafă și căzu cu fața înainte.

Strigătul se înăbuși într-un zgomot estompat ca plînsul cufundat în perini al unui sugaci.

Pîrvu sări la o parte să nu se stropească, apoi apucă un leaț pregătit la îndemînă, să-l împingă la fund. Nu mai era nevoie. Varul ca un val de smîntînă îmbrățișase trupul greoi al lui Horvath. Se auziră cîteva clipociri groase.

Pîrvu rămase cu ochii holbați. Își șterse

sudoarea de pe frunte, apoi își făcu o cruce lungă, pînă la buric. Simți cum cămașa i se lipește de spate.

Se întoarse și privi în jur: îi era rău la stomac.

Clădirea întunecată se ridica spre cer, învăluită de schelărie. Din depărtare răsăreau miile de lumini ale orașului ca niște semne, ca niște licurici împrăștiați în noapte. În stînga, în dreapta, clădirile fabricii. I se păreau mai înalte, mai țepene. Simți pe umeri un răpăit ușor. Ploua repede și pînzele de apă treceau luminate prin razele becurilor: umbre mari îmbrăcau tăcerile.

Un vuiet prelung, țipător, de sirenă, îl făcu să tresară. La fabrica de vagoane, schimbul trei își începea munca.

Peste noapte cerul se însenină, iar dimineața, un soare fierbinte potopea cu lumină curțile, acoperișurile, geamurile și frunzele proaspete, grase, ale pomilor. Un ucenic scutură un trunchi subțire de salcîm, să-și ude prietenii. Răsunau rîsete, ecoul se întorcea fără de înțeles, ca un freamăt al mulțimii, undeva pe-o nemăsurată scenă, în dosul culiselor.

Portarul deschise poarta mare, de fier cenuşiu, culegînd bonurile de transport ale camioanelor încărcate cu marfă. Păreau cocoşate, sub povara sulurilor de pînză de diferite culori. Pe caroserie atîrnau vignete mari, cu ramă neagră ca un anunţ de doliu, iar în mijloc luceau litere de culoarea bronzului :

FABRICA DE TEXTILE WOLLMAN

Deasupra numelui se arcuia o coroană aurie în cinci colţuri.

Pneurile camioanelor lăsau dîre adînci în pămîntul muiat de ploaie. Portarul duse mîna la chipiul împodobit cu aceeaşi emblemă : coroana cu cinci colţuri şi litere mari, drepte : F.T.W. Cu aceste litere apărea duminica echipa de fotbal a fabricii, învingătoarea „Ciocanului" şi a lui „Carmen", oameni cumpăraţi cu bani de la diferite cluburi din ţară şi străinătate. Pe multe uşi de autocamioane străluceau cele trei litere şi pe multe uşi ale vagoanelor de cale ferată, pe căruţe de lemn : erau arse cu fierul roşu în coapsa cailor mari, molii de Meklenburg, pe cutiile, vignetele cu pînze din magazine, pe Buick-urile directorilor.

Pompierul, care pînă acum stătuse rezemat

de gheretă, se îndreptă, văzînd că se apropie o femeie, cu o fetiță de mînă.

— Legitimația, vă rog.

Portarul interveni:

— Las-o, măi, e nevasta tovarășului Horvath...

Ana îi mulțumi printr-un zîmbet.

— Bună ziua, tovarășe... Bărbatul meu e aici?

— Nu știu... Nu l-am văzut azi toată ziua... Știu că l-au căutat și tovarășii. O să vă spună cei de la sindicat.

Anuța privi împrejur; îi plăcea să vie la fabrică. Și taică-său o aducea așa de rar! Numai dacă fusese cuminte multe zile în șir, dacă o ascultase pe maică-sa și dacă lua untură de pește să ajungă grasă ca tata.

— O să te saturi tu de fabrică, îi spunea maică-sa. Ai vreme destulă să te tot duci...

Amîndouă s-au întors curînd... Nici cei de la sindicat nu știau ce-i cu el.

— Am crezut că o fi bolnav și o fi rămas în pat... îi spuse Simon care o petrecu pînă la poartă.

— Nu, nici n-a dat pe acasă.

— Atunci de bună seamă e la județeană...

Că la ăia foiesc mereu „problemele". O să dau un telefon după el.

— Lasă că dau eu, răspunse Ana şi vocea îi trăda o neliniște nefirească. Aşa era, ori de cîte ori Horvath nu venea acasă şi în ultima vreme asta se întîmpla foarte des.

— Aveţi un pachet, se apropie portarul, şi îi întinse ceva lunguieţ, înfăşurat în ziar. Mi-a lăsat-o pe masă portarul de noapte. Spunea că trebuie să treacă tovarăşul Horvath după el...

Ana desfăcu pachetul şi îi năvăli sîngele în faţă, fără să ştie de ce. Anuţa băgă de seamă că e o păpuşă şi i-o ceru, strigînd.

Pe drum nici una n-a scos nici un cuvînt. Anuţa era ocupată cu păpuşa cenuşie de gumă şi mamă-sa cu gîndurile.

Am să-l cert, îi trecu prin minte... Numai să vie acasă !

Din ziua în care zidarii au găsit trupul lui Horvath, Gherasim deveni morocănos. Îi părea bine doar că s-au spulberat zvonurile ce prinseseră aripi în anumite secţii, unde lucrau oamenii lui Simon, că Horvath ar fi fost omul patronului şi a fugit peste graniţă, cu o geantă mare de dolari. Alţii spuneau că şi-ar fi lăsat

femeia și fetița pentru o femeie bogată, care avea o moșie undeva prin fundul Moldovei și cu care s-ar fi cunoscut la București, la o conferință.

Gherasim își simțea inima grea și mult timp nu-i venea să creadă că Horvath nu mai este. Privirile lui treceau dincolo de miile de fire albe ale mașinilor, de țeserea lor răbdătoare și delicată, dincolo de zidurile cenușii pe care atîrnau resturi de afișe, și se opreau, cu o dureroasă încăpățînare la groapa de var. Și-l închipuia în fel și chip pe Horvath: alunecînd pe scîndurile ude de ploaie; împiedicîndu-se de o cărămidă. Știa că Horvath avea obiceiul să se ducă la noua clădire: era o bucurie a lui copilăroasă și nu odată au fost împreună. Lui Gherasim îi plăcea să-l necăjească puțin, spunîndu-i că zidul e aproape tot așa de jos ca și ieri. Și Horvath se înfuria, striga, și începea să-i țină un discurs despre orbia lui mic burgheză.

De atunci, în fiecare seară Gherasim colinda drumul lui Horvath. Mergea încet, gînditor, începuse să-l intereseze sincer zidirea noii clădiri. Fabrica, deși județeana îl determinase în cele din urmă pe Wolkman să înceapă montarea

mașinilor, părea acoperită de pînze apăsătoare de somn, de inerție. Cîteva lumini, restul secțiilor cufundate în tăceri, ceva de oraș mort, învins. Și cu toate că montarea întîrzia (județeana nu luase nici o măsură practică) toate lucrurile căpătaseră acum o însemnătate nouă, ceva serios și grav. Acum îi părea rău de toate clipele pe care le pierduse într-o mulțime de nimicuri tinerești: în trecut nu apucase destul de dîrz pe drumul tovarășilor din ilegalitate. E drept, fusese tot timpul cu ei, dar mai mult ca o umbră, ca un ecou al lor, fără să știe limpede cu ce a ajutat și cu ce n-a ajutat partidul.

Dese ori, seara, se închipuia întors în trecut: acum ar ști ce să facă. Îl durea că trebuie să spună despre el că n-a făcut tot ce se putea, tot ce trebuia. Moartea lui Horvath îl pusese într-o cumpănă... Cînd se gîndi pentru prima oară: „Horvath a fost ucis", se cutremură. Ucis? De ce? și se sili să uite aceste gînduri, dar fără voia lui întrebarea crescu. Mergea seara pe la familia lui Horvath. Ana primea o pensie care nu-i ajungea și începu să coasă pentru domnișoarele din cartier. Numai Gherasim observa la ea multe îndoieli, gînduri nesănătoase: începu să meargă pe la ei cît se

poate de des. O lua pe Anuța pe genunchi și-i povestea întîmplări ciudate, făurite stîngaci de mintea lui ostenită, de gîndurile de peste zi. Îi era o ciudă grozavă, că habar n-avea cam ce-ar putea face zmeii, Împăratul Roșu, cam ce probleme ar putea să-i frămînte.

Apoi se revoltă : în afară de muncitorii de la fabrică, toți păreau să-l fi uitat pe Horvath. Într-o zi vorbi cu Trifan și-i păru bine că și acesta gîndea la fel.

Își scoase lădița cu scule și se strecură printre mașini. Cimentul era umed, fulgii se lipeau pe pereții transpirați. Îi făcea impresie că ceasurile gonesc cu o iuțeală uimitoare și se mira cînd sirena urla, vestind sfîrșitul lucrului. Acasă, maică-sa îl certa pentru tăcerea lui încăpățînată : îl credea bolnav și începea să plîngă fiindcă-i înjura pe toți doctorii din oraș și toate medicamentele. De altfel în ultima vreme ea plîngea pentru fiecare fleac. În zadar încerca Gherasim s-o liniștească, cearcănele de la ochii ei creșteau, începuse să fie îngîndurată, tăcută, și Gherasim se temu că mamă-sa iar a luat drumul bisericii. Ea îl asigură că nu, și Gherasim n-o mai pîndi. Își spuse : din respect pentru mama. Căută să vorbească cît mai puțin despre fabrică

şi în sinea lui, de dragul bătrînei, hotărî să se însoare. Ei îi sclipeau ochii de cîte ori venea vorba despre însurătoare, încît această problemă începu să umple încăperea, casa, strada, gîndurile ei. Şi parcă ar fi fost ca un făcut: în ultima vreme Gherasim uită pe Margareta, nu se mai ducea la nici o întîlnire. I se părea de neîngăduit să vorbeşti despre film, rochii, despre intrigile vecinilor din cartier. De cîteva ori, preocupat, n-o văzuse trecînd pe lîngă el şi fu mai mult mirat decît supărat cînd într-o dimineaţă ea nu-i răspunse la salut şi întoarse capul, roşie de supărare.

Dar din toate astea, mai grav era că problema montării maşinilor parcă dispăruse odată cu Horvath. Se înfurie; pentru asta, Farcaş, secretarul sectorului, îl criticase de mai multe ori. Farcaş avea dreptate. Maşinile se montau încet, fără însufleţire, cu sprijinul celor patru celule. „Nu, nu-i bine să te copleşească frămîntările şi îndoielile astea, Gherasime", îşi spuse odată, mai ales după întîmplarea cu Balotă.

Stătuseră faţă în faţă la cantină şi vorbeau despre Horvath.

— S-o fi sinucis, îi spuse rîzînd Balotă: era un tip tare melancolic.

Gherasim văzu roșu înaintea ochilor și fără să se mai gîndească îi trase pe neașteptate un pumn, din toate puterile, drept între ochii cafenii cu firișoare roșietice. Pentru asta, comitetul de disciplină i-a oprit trei zile din salariu. Dădu dracului și banii și avertismentul. Farcaș însă îi vorbi mai mult de o jumătate de oră și la el în birou se simți oarecum rușinat, dar n-a putut să spună că-i pare rău de ceea ce a făcut.

Nu-i era teamă de amenințările lui Balotă și de prietenii lui din Gai. Îl durea însă altceva : îi datora mult mai mult lui Horvath, decît să boxeze cu aceia care-i întinau amintirea.

Poate pentru asta a fost chemat și la serviciul de cadre al județenei.

Mai erau 30 de minute pînă la 5. Au să mă frece, desigur. Acum nu mai am ce alege, o să recunosc cinstit, se gîndea în timp ce-și schimba hainele. Desigur îi era neplăcut ; își spuse însă că odată cu asta se va interesa și de ringuri. Își luă repede o cămașă curată. Mamei sale îi sclipiră ochii.

— Te întîlnești cu cineva ?

— Nu, mamă. Am o ședință. Văzu cum pe fața brăzdată de riduri coboară un val cenușiu de decepție.

— Fii liniștită, am să mă însor curînd, adăugă repede fără să asculte întrebarea de pe buzele bătrînei. Încă nu știu cu cine. Găsește-mi dumneata... O fată bună, gospodină, ascultătoare.

Închise ușa și porni spre județeană. În drum spre județeană văzu un om gras și-și aduse aminte iar de Horvath. Cu el avea obiceiul să colinde fără țintă prin oraș, să se oprească în fața vitrinelor și să privească fețele oamenilor care se holbau la bunătățile din spatele sticlelor. Odată văzuseră un om uscățiv îmbrăcat într-o salopetă murdară, turtindu-și nasul de vitrina unui magazin de delicatese.

— O fi flămînd, îl înghionti Horvath pe Gherasim. Tu ai ceva bani?

Gherasim îi întinse patruzeci de lei.

Uscățivul din fața vitrinei se uita nedumerit la banii din mîna lui Horvath, apoi strîmbă din nas și scuipă:

— „Nu primesc bani de la burghezi.

Horvath pufni în rîs.

— „Îl vezi, îi spuse lui Gherasim după ce se dezmeticise de mirare. Păcat că nu-l cunosc pe acest slăbănog. Peste cîțiva ani însă sînt convins că o să-l întîlnesc undeva, conducînd o ședință sau...

Tu ai avea curajul să-l pui pe flămîndul ăsta primar ?"

În fața județenei, Gherasim strînse din fălci. Horvath din toate lucrurile trăgea concluzii optimiste și, iaca, eu sînt ca un castravete murat! Apoi nu! Și ce dacă a murit Horvath?... Mașinile trebuiesc montate! La acest gînd se înseninâ: va trebui să vorbească despre acest lucru și lui Albu.

— Stai jos, tovarășe Gherasim, începu Albu. Vorbea încet, neobișnuit de limpede, cu o voce domoală. De obicei era foarte elegant, purta haine cenușii, închise și ochelari cu ramă de aur. Avea trăsături frumoase, netede, un nas drept și subțire. Îi arătă fotoliul. Gherasim se așeză cu băgare de seamă, dar cînd văzu că se cufundă prea adînc în fotoliu, apucă de spătar un scaun, îl trase mai aproape și se așeză apăsat. În camera mare cu pereții văruiți, era o liniște fluidă; bîzîia stins ventilatorul, pus prea de timpuriu, clătinînd ușor frunzele de fuxia din fereastră. Albu deschise cutia de bronz pentru țigări, dar al muncitorilor de la fabrica de vagoane, își aprinse o țigară cu mișcări cumpănite, pline de grație. Lui Gherasim îi veni să

scuipe şi se înfurie pe el însuşi de mojiciile astea.

— M-aţi chemat, tovarăşe Albu, spuse într-un tîrziu. Am venit.

Albu mai trase un fum, apoi repede, nervos stinse ţigara şi se sculă în picioare, rezemîndu-şi degetele de marginea biroului de mahon.

— Să spui, cinstit... dar să nu începi cu „noi comuniştii" ori cu alte cuvinte mari, pentru că noi, apăsă el, noi nu te considerăm comunist.

— Nu te înţeleg, tovarăşe Albu. Gherasim simţi cum tot sîngele îi năvăleşte în obraji.

— Îmi închipuiam că vei începe aşa. Şi brusc întinse degetul spre obrazul lui Gherasim: ştii că partidul nu permite fracţiuni?

— Tot nu înţeleg, tovarăşe Albu. Despre ce fracţiuni este vorba?

— Despre activitatea dumitale din fabrică. Ştiai foarte bine că comitetul judeţean a luat măsuri în legătură cu montarea maşinilor. De ce mai e nevoie de agitaţia dumitale în cele patru celule de partid? Ce urmăreşti? Montarea ringurilor? O măsură care s-a luat? Asta?... Nu, firește că nu. Şi dacă poftești îţi spun eu: vrei să sapi autoritatea comitetului... să te auto-

evidențiezi, să parvii. Și pentru asta, tovarășe Gherasim, întrebuințezi aceleași mijloace ca social-democrații de dreapta.

— Se lucrează încet, spuse calm Gherasim. Direcțiunea, în frunte cu inginerul Precup se opune montărilor, ne sabotează și rîde de noi. Ori, poate, faptul că vă critic pe dumneavoastră cei din comitetul județean, înseamnă fracționism?

— Mai încet, domnule Gherasim, spuse dintr-o dată Albu. O șuviță dreaptă se desprinse din părul bine pieptănat și alunecă pe frunte.

Gherasim se ridică în picioare. Își strînse pumnii.

— Nu „domnule", ci „tovarășe" Gherasim! Asta o pretind chiar de la dumneata.

— Stai jos te rog, spuse Albu și răsuflă adînc. Te-am chemat să-ți pun unele întrebări.

— Spuneți deschis: interogatoriu.

— Stai jos, te rog! Fața lui Albu se lumină de un zîmbet binevoitor. Gherasim se așeză înnegurat.

— Vezi, continuă Albu, această atitudine stîngistă te va duce pe drumul grăsunului Horvath.

— Adică... voi fi și eu ucis?

— Ai înnebunit? răcni Albu și de furie se făcu palid ca varul. Ce vorbești aici?

— Am crezut că e potrivit să vorbesc așa... mai ales dacă e vorba de un erou al clasei muncitoare... nu de „grăsunul" Horvath! De ce m-ați chemat, tovarășe Albu?

— Numai să te avertizez. De altfel, va decide celula. Un lucru te rog: să nu spui că nu te-am avertizat.

— Da, tovarășe Albu, cred că înțeleg: după o sezisare făcută cu un astfel de ton, e posibil să fiu exclus din partid... că faptul depinde de dumneavoastră.

— Nu de mine, de partid depinde. Învață asta!

— Dacă e așa, nu mi-e frică. Drept să-ți spun, nu mi-e frică nici dacă depinde de dumneavoastră. Și vă spun de acum, voi lupta din toate puterile pentru ca moartea lui Horvath să nu fie moarte zadarnică.

— Uite, tovarășe Gherasim, începu Albu pe un ton prietenos, sincer ca și cum l-ar fi îndurerat orbia celuilalt. Dumneata ești un tovarăș cu un nivel politic destul de ridicat. Eu ți-am arătat numai unde poate duce drumul pe care ai apucat. Și ar fi păcat de dumneata. Partidul

ar pierde un cadru care va deveni valoros, foarte valoros într-o zi... Avem sarcini mult mai importante în momentul de față, decît problema montării unor mașini uzate.

— Nu sînt mașini uzate.

— Sînt noi, dar lipsesc o mulțime de piese care pot fi făcute numai în Apus.

— Nu-i adevărat. Se pot face și aici. Și dacă lipsesc, e pentru că n-am fost destul de vigilenți. În ultimele două săptămîni s-a furat majoritatea pieselor.

— Dar nu despre asta-i vorba! Ochii lui Albu fulgerară după sticlele ochelarilor.

— A hotărît sau n-a hotărît comitetul județean să se monteze? întrebă rar Gherasim.

— Desigur că a hotărît.

— Atunci?

— Aici eu pun întrebări! scandă Albu. Am terminat, tovarășe Gherasim. Dumneata ești stîngist și încăpățînat.

— Da, poate că aveți dreptate. Sînt și stîngist și încăpățînat. Voi căuta să mă îndrept. Mulțumesc frumos, tovarășe Albu.

Așeză cu băgare de seamă scaunul, se îndreptă spre ușă. Puse mîna pe clanță, apoi se răzgîndi și se întoarse:

— Ce mă sfătuieşti, tovarăşe Albu, să nu mai fac agitaţie în jurul montărilor?

— Cred că am fost destul de lămurit.

— Da, la fel cred şi eu.

Ieşi fără să salute.

Toate i se păreau negre lui Gherasim: şi secţia, şi maşinile, şi firele. Nu-şi găsea locul, umbla de colo pînă colo cu lădiţa de scule pe umeri. Răspundea obosit, plictisit la cîte un salut, apoi, peste o clipă se întreba singur dacă l-a salutat pe Blidariu sau pe Ionaş.

— N-a dormit bine, spuneau cei din jurul lui, s-o fi certat cu muierea.

— E becher, măi, nici atît nu ştiţi? rîse o fetişcană cu părul de culoarea flăcărilor, ca şi cum acest fapt trebuia ştiut la fel de bine ca şi tabla înmulţirii.

— E supărat pentru dulap, adăugă după un timp tot roşcata şi avea puţină dreptate. Cineva din schimbul de după masă, forţase lacătul de la dulapul lui Gherasim. E drept, nu i se furase nimic: singura pagubă era lacătul strivit şi boarfele răvăşite, dar chiar şi aşa, dacă întîmplător făptaşul ar fi picat în mîinile lui Ghe-

rasim, acesta de bună seamă l-ar fi tăbăcit în bătaie.

Dar Gherasim nu se gîndea la toate astea: avea gînduri mai negre, legate de Albu. Ţinea atît de strîns în pumn mînerul şurubelniţei, încît degetele albiră la încheieturi. Hotărît că era pus pe ceartă: i se părea că toţi oamenii seamănă cu Albu, că toţi îi pun întrebări neaşteptat de curioase, că nimeni nu-l lasă în pace. Se certă cu o ţesătoare din pricina unei maşini.

— Mereu o strici, nană Ştefania... De ce n-ai grijă de rabla asta de maşină? Nu vezi că trebuia să schimbi rotiţa?...

— Da bine te mai plăteşte Wollman că-i păzeşti maşinile.

Gherasim vru să-i răspundă răstit, pe urmă se răzgîndi. N-avea nici un rost să se ia la harţă, aşa că tocmi roata dinţată, fără vorbă. Numai cînd sfîrşi, se apropie de ea:

— De ce eşti necăjită, tovarăşă Ştefania?...

— Că mi-s sătulă de voi, auzi? La şedinţe îl înjuraţi pe baron, iar în timpul lucrului sînteţi de partea lui. Aşa şi comitetul de fabrică. De faţă îl face bandit, dar cred că acasă la el, i-ar pupa şi fundul dacă Wollman i-ar socoti demni pentru aşa ceva.

La asta nu avu ce să răspundă. Într-adevăr, cei din comitetul de fabrică, de cînd Simon preluase locul lui Horvath, s-au învoit să țină ședințele de colaborare în casa baronului. Veștile, bineînțeles diformate într-o oarecare măsură, au ajuns pînă în secții. Funcționarii comentau gustările din casa baronului, cafelele negre, țigările, băuturile și rezultatele care nu întîrziau să se arate. La economat nu se mai găsea decît pastă de dinți și de ghete, cafea de ovăz „Patria" și rar, mălai mucegăit. La cantină, muncitorii nu mai primeau tacîmuri, pe motivul că se furau. Simon își făcuse un costum nou de culoare verde și duminicile, la meciurile de fotbal stătea în loja oficială alături de baron.

— Uite, tovarășă Ștefania, cum vine problema asta cu mașinile. Mașinile acestea de fapt nu sînt ale baronului, ci ale noastre. Că de vîndut nu le mai poate vinde. Pînă și o anumită cantitate de pînză trebuie să vîndă pe prețul fixat de stat, deci, mașinile sînt ale noastre.

— Dacă vreau le pot duce acasă, nu-i așa?

— Nu, tovarășă Ștefania... Acasă nu le poți duce nici dumneata...

— Deci sînt socotită la fel ca și baronul...

— Nu...

— Du-te dracului Gherasim... Vorbeşti prostii. Eu te credeam om serios. Tăcu o vreme, pe urmă se aplecă la urechea lui Gherasim:

— Spune drept, şi tu ţi-ai făcut un costum nou din banii baronului, aşa-i?... Numai că ţi-e ruşine să-l porţi...

— Nu mi-am făcut nici un costum...

— De aia eşti prost. Eu mi-aş fi făcut... De ce să-şi facă Simon două şi tu nici unul? Mai ales că am auzit că vă merge greu; maică-ta e bolnăvicioasă şi tu... coate goale... Pînă la urmă tot te scoate din partid... cel puţin să te alegi cu ceva...

— Ei, nană Ştefanie — şi pe dumneata te-au cumpărat, spuse un încărcător din apropiere.

Nana Ştefania se întoarse spre vorbitor, dar Gherasim o trase de mînecă:

— Cine ţi-a vorbit că voi fi scos din partid...

— Cine?... Parcă tu nu ştii. Toată lumea vorbeşte... Eşti omul baronului... Acum nu i-ai păzit maşinile?...

Gherasim hotărî s-o lămurească, dar ea se întoarse spre maşină în semn că nu mai are ce discuta. Îşi luă şi Gherasim lada şi porni spre filatură.

Huruitul mașinilor îi înneca pașii: nu putu distinge nici un alt zgomot. I se păru că fiecare ciocănitură se produce undeva în apropierea timpanelor; zgomotul creștea, descreștea tocmai ca o melodie transmisă prin radio, melodie care ți se pare că ai mai auzit-o cîndva.

În filatură huruitul era mai estompat și totuși mai sălbatic. Gherasim îl asemăna cu hîrcîitul unei fiare doborîte și de multe ori noaptea, cînd se visa prins încolăcit de lianele albe, de miile de fire răsucite, țipa, dar vocea se lovea de plasa deasă a firelor albe, se pierdea, se topea ca inelele produse de o pietricică aruncată într-un lac. Și totuși îi plăcea aici. Mai ales acum, toamna, cînd razele soarelui mai străbăteau prin ochiurile ferestrelor murdare, îmbrățișau mașinile ninse cu scame, luminau fulgii străvezii din aer și se loveau de pereții umezi, frîngîndu-se de stropii ce se prelingeau încet, leneși, din tavan.

La un ring, aplecată asupra bobinelor, o recunoscu pe Maria Trifan. Acum nu i se părea slabă, ca atunci cînd o văzuse pentru prima oară. Dimpotrivă. Halatul cadrilat îi stătea strîns pe șoldurile rotunde și Gherasim, fără să vrea, se opri locului. Ea, ca și cum ar fi simțit că o

privește cineva, se întoarse. Îl recunoscu și începu să zîmbească. Își strînse buzele mici, roșii, umede și pe obrajii palizi îi apărură două gropițe. Gherasim se miră că pînă acum nu observase gropițele.

— Ce mai faci, Maria, cum te împaci cu mașina ?...

— Bine... dar tu ?...

Gherasim se miră că-l tutuiește, dar se făcu a nu băga de seamă.

— Bine, îi răspunse.

Ea se întoarse spre niște fire rupte și Gherasim o urmări cu privirile:

„Păcat că e prea tinerică. De ce e păcat ?" se întrebă tot el după un timp și nu știu ce să-și răspundă. Zîmbi în gol și porni mai departe. Dar nu se mai putu concentra. Revedea mereu cele două gropițe, genele lungi, ninse, buzele mici, șoldurile. „Maria, Maria", parcă și numele avea ceva apropiat, ceva tineresc în el. Îi mai spuse de cîteva ori numele cu intonații și nu băgă de seamă că-l salută un prieten. Cînd ieși din hală începu să fluiere.

„Na, drace, mă dau afară din partid și eu fluier". În clipa aceea din spatele unei mașini apăru un filator în vîrstă cu sprîncene stufoase,

împreunate. Era un om nou în fabrică. Gherasim îl văzuse și la ședința celulei de partid și i-a plăcut atitudinea lui față de problema ringurilor. Acum nu-și amintea numele.

Omul îi întinse mîna :

— Am auzit că ai fost la județeană ? Cînd începem montarea ?

— De unde știi că am fost la județeană ? îl întrebă Gherasim bănuitor.

— Toată fabrica știe. Noi am și organizat o echipă voluntară pentru montare. Cînd începem ?

— Cînd ?... Chiar azi sau mîine. Într-adevăr am fost la județeană și trebuie să ne apucăm de montare. Cîți sînteți în echipă ?

— Zece.

— Mai trebuie să formăm o echipă.

Omul clătină din cap și se reîntoarse, la mașină. Gherasim privi lung în urma lui apoi porni spre secția de cazane, la Trifan. Acesta stătea rezemat de peretele murdar de praf de cărbune și-și răsucea o țigară de foaie de ziar :

— Ei, ce-i, Gherasime ?... De ce ești atît de vesel ?

În ultima clipă se reținu să nu-i vorbească de Maria. Se încruntă :

— Nu-s vesel. Și-i povesti toată întîmplarea cu Albu.

Trifan socoti că ar fi bine să se discute problema și cu Farcaș, de la sector și chiar cu tovarășul Bărbuț de la județeană. Pe urmă trecu peste această propunere. Bărbuț desigur a fost de acord cu felul de a vorbi al lui Albu. Tot pentru aceleași motive vru să-l întrebe pe Gherasim dacă n-ar fi bine să scrie Comitetului Central despre încetineala cu care se pregătește montarea ringurilor și despre situația în care se găsește acum. Dar amintindu-și cît de încăpățînat era Gherasim și cît de sigur de dreptatea lui, renunță.

Gherasim se întoarse în secție tot prin filatură.

A doua zi dimineața, Gheorghe Trifan se sculă cu noaptea în cap. Zburlit cum era trecu în bucătărie, se învîrti ca unul ce nu-și găsește locul, apoi se întoarse spre Elena, nevastă-sa, care se prefăcu a nu-l băga în seamă.

— Gata-i ujina fetei?

— Gata, făcu ea nemulțumită. Nu-i plăcea cînd cineva și mai ales Gheorghe se băga în treburile gospodăriei. Să schimbe vorba, se

răsti la el: și tu de ce te-ai sculat? Azi noapte să tot fi fost trecut de unsprezece cînd ai venit...

— Am avut ședință, făcu Gheorghe aspru. Am fost la Farcaș, la sector.

„Iar ședință, se gîndi ea, dar nu-i mai spuse nimic. De ce s-o fi sculat Gheorghe? Lucrează doar în schimbul doi, avea tot timpul să doarmă". Nu răbdă să nu-l întrebe totuși:

— De ce te-ai sculat?...

— Ai tu grijă de lapte, nu de somnul meu!

Elena sări la plită și suflă în cratiță.

Gheorghe se așeză pe lavița de brad. In cămașa de noapte, cu părul încîlcit, părea și mai bătrîn. Ea îi privi înduioșată părul cenușiu, altă dată negru ca smoala. Gheorghe scoase pachetul cu tutun și-și răsuci o țigară groasă.

— Iar aprinzi pe inima goală?

— Așa-i bine.

Trase adînc fumul în piept. Era doar fochist; de treizeci și doi de ani azvîrlea cărbuni în cele patru cazane ale lui Wollman.

— Ai grijă să nu răcești, spuse ea și-i trase un covoraș sub picioare.

El se întinse și căscă.

— Bine-mi pică pipa asta! Mergi de scoală fata, să nu întîrzie.

— Nu te teme.

— Mai bine să fie mai devreme, să aibă grijă de maşină. Căci maşina e ca omul, dacă nu o îngrijeşti se strică. Du-te!

Elena intră în cameră, apoi se întoarse mulţumită.

— S-a sculat. E harnică. Are cu cine semăna.

— Are, spuse Gheorghe.

Elena porni spre uşă.

— Unde te duci? se încruntă Gheorghe.

— După lemne.

— Stai, m-oi duce eu! Adă-mi nădragii!

Cînd se întoarse Elena, Gheorghe nu mai era în bucătărie. Îmbrăcase pantalonii cei buni, călcaţi de cu seară.

— Ce om, se gîndi Elena. Taie lemne îmbrăcat cu pantalonii cei buni. Apoi se gîndi că, la urma urmei, şi pentru casă poate să strice pantalonii, nu numai pentru fabrică.

Elena se duse la uşă să-i spună fetei că se răceşte laptele.

— Hai, să nu întîrzii, că se supără pe mine taică-tău.

Maria intră în bucătărie. În pătratul uşii de la sobă, focul pîlpîia vesel, trosnind. Elena aruncă o privire mulţumită asupra bucătăriei.

Șterse cu șorțul colțul dulapului și suflă niște fire închipuite de praf de pe spătarul scaunului. Din curte se auzea glasul lui Gheorghe, mormăind o frîntură de cîntec numai de el știut.

Dădea zdravăn în butuc, icnind.

— Gata! se ridică Maria de la masă.

Elena o privi. Era frumoasă, de nici n-ar fi crezut pe vremuri, cînd era fetică subțire și ștearsă, că o să ajungă așa.

„Seamănă cu mine, se gîndi Elena. Numai firea o are de la tatăl său."

— Ai grijă la tramvai, o dăscăli. Dacă e prea plin așteaptă altul. Nu-i bine să te grăbești niciodată. Mai ales azi, cînd mînă ca nebunii. Îmi aduc aminte cum în '945 a tăiat picioarele unui pensionar. Și mi-a spus nana Lina că și pe ea era s-o calce de cîteva ori. A avut noroc că a tras-o cineva repede înapoi. Altfel cine știe ce se întîmpla, săraca de ea. Taică-tău zice că lucrul rău nu piere, d-apoi nana Lina; tu-l știi pe el. Vorbește să se afle în treabă.

— Știu, știu, zîmbi Maria și-i apărură gropițele în amîndoi obrajii.

O sărută pe maică-sa și ieși în goană.

— Nu fugi! strigă Elena în urma ei. Ai

grijă de sănătate. „Iar am rămas singură!" se gîndi clătinînd din cap...

Gheorghe intră cu un coş mare de lemne. Îl trînti lîngă sobă, apoi se aşeză la masă, despăturînd ziarul. Îi plăcea foşnetul hîrtiei şi mirosul de cerneală proaspătă. "Ce-o mai fi nou?" se gîndi el, în timp ce Elena puse o bucăţică de slănină într-o tigaie.

Gheorghe citi cîtva timp, dar literele îi fugeau pe dinaintea ochilor. „Pare îngîndurat şi foarte îmbătrînit", îşi spuse Elena. Într-o vreme, bărbatul se întoarse spre ea :

— Femeie, adă-mi hîrtie şi tintă.

— La ce ţi-o trebui ? îl iscodi curioasă Elena. Vrei să-i scrii lui Crişan ? Nu uita să-l întrebi ce face nevastă-sa...

— Nu-i scriu lui.

— Da cui ?

— Multe vrei să ştii, muiere, se răsti Gheorghe. Parcă ai fi nana Lina. Adu hîrtie.

Elena se întoarse repede din cameră cu cîteva foi ministeriale şi o călimară. Le puse pe masă.

Gheorghe îşi răsuci trei ţigări, să le aibă la îndemînă. Lăsă locul gol pentru titlu, aşa că

Eleria i se întinse în zadar peste umeri. Abia cînd i se urî de pîndit, începu să scrie :

Eu ştiu că sînteţi tare ocupat şi e destul de greu de citit scrisul meu. Dar eu îs mai obişnuit cu lopata de la cazangerie, decît cu pana. De fapt, n-ar trebui să vă scriu eu, ci Gherasim Nichita, dar el e prea mîndru şi are prea mare încredere în el şi în dreptatea lui. Şi trebuie să ştiţi de la bun început că Gherasim are dreptate. Eu îl cunosc de mic. Tatăl său a lucrat tot la fabrica de textile. A murit de oftică bătrînul, pentru că trebuie să mai ştiţi că la noi oamenii mor lesne, dacă n-au pieptul lat şi mîncare de ajuns. De mic, Gherasim a fost un copil tare blestemat. In cei patru ani de ucenicie a luat multă bătaie, chiar şi de la mine şi de aia-l cunosc. A fost crescut între muncitori şi a ieşit muncitor cinstit din el. A luat parte la greva cea mare din '936 şi a fost închis. Imi aduc aminte că ei locuiau casă în casă cu mine, adică eram vecini. Gherasim tocmai ieşise din închisoare cînd au apărut manifeste pe stradă. Unii îşi dădeau numai cu bănuiala, dar eu ştiam cine le face. Era o seară ploioasă, să tot fi fost prin septembrie şi eu mă întorceam acasă de la lucru. Fusesem mutat la cazangerie, aşa că lucram şi noaptea. In colţ cu strada Dimitrie Cantemir stătea o birjă goală şi împrejur stăteau cîţiva oameni.

Erau în uniformă. M-au lăsat să trec, iar eu m-am făcut că nu-i văd şi am fluierat. Pe stradă mă întîlnesc cu Gherasim. Era ud pînă la piele. Abia l-am putut hotărî să se întoarcă acasă. Noaptea pe la două a venit un poliţist la mine să mă duc numaidecît la Ghera-

sim. M-am dus. Mamă-sa stătea culcată, în pat. Iar Gherasim era în cămaşă, rezemat de perete. Comisarul Belciu, acuma nu ştiu unde se află, zbiera la bătrînă. „Doamnă Gherasim, roagă-l pe băiatul dumitale să spună adevărul. Unde-i şapirograful ?"

Maria, că aşa o chema pe maica lui Gherasim, s-a ridicat în cot şi l-a rugat pe Gherasim: „Spune-le maică adevărul, domnii nu ne vor răul."

La care cuvinte Gherasim a răspuns liniştit: „Le-am spus mamă. Adevărul le-am spus. Nu ştiu unde e. N-am auzit de el."

„Atunci domnilor poliţişti puteţi fi liniştiţi, a spus Maria, feciorul meu nu ştie unde e aia ce căutaţi. Că Gherasim nu minte."

Şapirograful era în patul ei şi a doua zi mi l-au dat mie să-l ţin o vreme. Pe urmă l-a luat Gherasim şi nu mai ştiu de el. Pe urmă nici de Gherasim n-am ştiut multă vreme. Unii spuneau că a lucrat la Constanţa, la încărcat sacii, alţii că ar fi la închisoare. Gherasim lucra însă la „Textila" din Lugoj şi am aflat mai tîrziu că şi acolo l-au iubit tovarăşii. A stat apoi multă vreme la Tîrgu Jiu, unde poate l-aţi văzut şi dumneavoastră.

Un scriitor din Bucureşti a şi scris despre el. După 23 August s-a întors acasă şi s-a făcut om în toată firea şi tare bun muncitor. Dacă nu mă credeţi pe cuvînt, puteţi să-l întrebaţi şi pe Farcaş, secretarul sectorului sau pe oricare din fabrică. Cel mai bine îl cunoştea Horvath, dar el săracul nu mai este şi Gherasim crede că a fost ucis. De ce a fost ucis, nici noi nu ştim şi nici dumneavoastră nu bănuiţi, că nu ştiu din care pricină ziarele noastre n-au scris nimic despre

asta. Horvath a vrut să dea de lucru pentru încă un schimb de noapte, montînd două sute de mașini, care nu știu cîtă pînză fac, dar despre asta am să vă scriu altădată.

Iacă de ce m-am hotărît să vă scriu. Am stat de vorbă și cu Gherasim și cu tovarășul Farcaș de la sector. Acolo am hotărît ca tovarășul Gherasim să vă scrie amănunțit despre montarea celor treizeci de ringuri. Dar eu n-am încredere în el că o să vă scrie, sau dacă o să vă scrie, o să vă scrie foarte pe scurt. Așa are obiceiul și la vorbă și mă tem ca să nu se treacă cu vederea. Și nu trebuie să se treacă cu vederea asupra faptelor ce se petrec aici la noi. Banditul Wollman este împotriva montării, secretarul județenei spune mereu cu vorba „să montăm", „să montăm", dar de făcut nu se face aproape nimic. Mai ales de cînd Horvath, care a condus toată acțiunea, a fost aruncat în groapa cu var.

Eu nu pot dovedi dar jur că așa a fost. In locul lui a venit Gherasim și a început să facă agitație pentru montarea mașinilor. Nu i-a fost ușor. Tovarășul Albu, de la comitetul județean, l-a bește lit urît pe Gherasim ca și cum el ar fi fost de vină de toate greșelile cîte se fac. Au pus să fie judecat în celulă. N-ar fi nimic în asta că noi din celulă știm ce să facem, dar de cîteva zile vine mereu un instructor de la Cadre și vorbește despre Gherasim ca despre un bandit. Chiar acest cuvînt a spus — și muncitorii au vrut să-l bată și atunci a fost chemat Gherasim la Cadre că instigă muncitorii. Nu e adevărat!

...Gherasim vrea să se instaleze ringurile și vă dau

cuvîntul meu de tovarăş că aşa este. Eu lucrez de treizeci şi doi de ani la fabrică, puteţi să mă credeţi. Şedinţa a fost fixată pentru 12 noiembrie şi ar fi tare bine dacă aţi putea trimite un tovarăş de la Bucureşti, cu nivel politic serios care să vadă cum stau lucrurile.

Nu vă supăraţi că v-am scris aşa de lung dar mă tem că nici aşa n-am spus toate cîte erau de spus.

Vă urez multă sănătate şi spor la muncă!

Trifan Gheorghe, fochist, membru de partid
Strada Florilor No. 14

Împături scrisoarea şi o puse în plic. Scrise apoi cu litere mari, de tipar, să nu greşească:

„Tovarăşului

Gheorghe Gheorghiu-Dej
La C.C. al P.C.R.
Bucureşti

— Tu ai scris? îl întrebă Trifan pe Gherasim cînd acesta intră în sala de şedinţă.

— Nu, răspunse Gherasim. Nu era nevoie. Ce să-i mai încurcăm, au şi aşa destule pe cap. Toată problema e clară, limpede ca lumina zilei. Te pomeneşti că ar fi luat vreun tovarăş din muncă, să-l trimită aici. Dar tu ai scris?

— Nici eu, minţi Trifan. Mă gîndesc ca tine. Îi era ruşine să recunoască. N-a venit nimeni de la Bucureşti: poate nu l-a luat nimeni în

seamă şi nu voia să se facă de rîs. Pînă la prînz mai nădăjdui. O ţinu într-o fugă pînă acasă şi la poartă i se tăie răsuflarea.

— Nu m-a căutat nimeni, muiere?

Ea se cruci văzîndu-l cum răsuflă.

— Da' ce-i cu tine? Ai înnebunit? Dezbracă-te şi suie-te în pat: asuzi ca unul bolnav de plămîni... Doamne fereşte şi apără! La anii tăi... Gheorghe voi să spună ceva tare urît în legătură cu tinereţea şi cu bătrîneţea, dar se răzgîndi la timp.

— Pune-mi hainele bune, cele negre. Mă duc la şedinţă, şi intră grăbit în cameră să nu-i audă cuvintele.

Apoi a venit repede încoace. Pe drum a înfulecat în pripă o bucată de pîine cu untură.

Gheorghe îşi răsuci o ţigară, groasă ca degetul cel mare şi privi faţa lui Gherasim. Acesta părea liniştit; deodată se ridică şi potrivi o literă de carton pe un citat. Trifan îi urmări mîinile: nu tremurau, Gherasim era într-adevăr liniştit. Citatul era:

„Omul e cel mai preţios capital.
Stalin".

Apăru şi Pop de la ţesătoria colorată. Venea de la frizerie cu obrazul roşu de brici. Hainele

de doc verzui îi erau prea largi. „A cam slăbit de la o vreme, își spuse Trifan. De, anii nu iartă.“ Pop pășea apăsat, cu greutate, doar ochii îi scînteiau, trădînd o mulțumire ascunsă, aproape copilărească. Cînd îl văzu pe Trifan, se aplecă ceremonios în chip de salut și se duse repede în celălalt capăt al sălii. Trifan îl lovi cu cotul pe Gherasim și îi făcu cu ochiul. Acesta se uită la el mirat, n-avea chef să-l întrebe de rostul acestui semn tainic. Era gînditor, se întreba ce ar fi făcut Horvath în situația asta. Nu, nici el n-ar fi fost emoționat. Poate i-ar fi luat pe oameni de guler și ar fi zbierat la ei: „Ce dracu vreți de la mine?“ Și se întrebă de ce nu începe ședința.

Afară, pe coridor, stăteau Albu și Dimitriu, instructorul județean. Vorbeau încet și oamenii trecînd pe lîngă ei îi salutau respectuoși. Cunoscuților, Albu le întindea mîna și ei zîmbeau mulțumiți. Soseau delegații celorlalte celule din fabrică.

Albu se aplecă spre Dimitriu.

— Trebuie să fii foarte partinic, tovarășe Dimitriu. Și nu uita, o atitudine partinică presupune că n-ai voie să fii slab, nici milos... Mila,

în probleme de partid, este o atitudine mic-burgheză, laşă şi condamnabilă. Ai date destule?

— Da, tovarăşe Albu. Întocmai după indicaţiile dumneavoastră.

— Nu indicaţiile mele. Ale partidului! Şi dumneata eşti aici un membru de partid, care apără interesele partidului. Nu trebuie să fii modest, nici timid. Această acţiune de demascare este meritul dumitale, pe care noi îl apreciem.

Dimitriu, un om înalt, foarte slab, cu un păr lipicios, îl asculta cu atenţie.

— Ai pregătit cîţiva tovarăşi?

— Da. Nu ştiu dacă vor corespunde... Mi-a fost foarte grea munca aici. Gherasim are mulţi prieteni.

— Credeai că lupta de clasă e o jucărie? şi Albu rîse tainic, cu asprime. Acum du-te în sală.

Jilovan, secretarul celulei, ieşi şi chemă oamenii să intre. Albu intră preocupat şi se aşează între muncitori. Pop îl privi cu ciudă: de ce era nevoie să fie chemaţi la şedinţă şi străini ca vecinul lui de bancă, un om mărunt, tăcut, cu un costum fin cenuşiu şi pe care el îl mirosise că nu mai călcase niciodată în fabrică.

El îi zîmbi şi Pop se simţi tulburat: nu ştiu ce să-i răspundă. „Ce o mai vrea şi cetăţeanu ăsta“ ? Întoarse capul, dar el îl trase de mînecă:

— Care e tovarăşul Gherasim ?

Pop îl arătă cu capul.

— Îmi închipuiam eu. Şi cel de lîngă el e tovarăşul Trifan, care locuieşte în strada Florilor 14 ?

Pop încuviinţă din cap şi îl privi cu luare aminte: avea ochi jucăuşi, albaştri. Faţa îi trăda o oboseală pe care el căuta s-o ascundă, dar ochii lui Pop nu puteau fi înşelaţi. Nu-şi putu răspunde la întrebarea „cine e tovarăşul ăsta“ căci Jilovan se sculă în picioare:

— Deschidem şedinţa plenară, cu caracter extraordinar, a celulei 4 Filatură, la care participă şi alţi membri de partid din fabrică. Salutăm în mijlocul nostru pe tovarăşul Albu, membru în biroul judeţean. Toată sala se ridică în picioare să-l vadă mai bine.

— Care e ? întrebă omul. Cel cu ochelari ?

— Da, răspunse Pop.

După încetarea aplauzelor, Jilovan urmă: de asemenea salutăm în mijlocul nostru pe tovarăşul Dimitriu, instructor judeţean.

L-au aplaudat şi pe el. Jilovan ridică de pe

masă o foaie de hîrtie și citi ordinea de zi. Primul punct, rosti cu voce tare, metalică, discuții asupra atitudinii nepartinice a tovarășului Gherasim. Punctul doi: concluzii, pe care le va trage tovarășul Albu. Dăm cuvîntul tovarășului Dimitriu.

Dimitriu se apropie de masă și își turnă un pahar cu apă.

— Tovarăși, începu el. Avea o voce peltică, de emoție se bîlbîia puțin. Nu este întîmplător că această ședință are loc tocmai în fabrica dumneavoastră. Nu, nu este întîmplător spun, pentru că aici, încă din '945 s-a creat o atmosferă nesănătoasă, de îngust patriotism local. Și acest aspect, din păcate, ia proporții. Vă pot da exemple concrete. Întîmplător știu că tovarășii Trifan, Pop și Nicoară, trebuiau să participe în acest moment la o ședință mult mai importantă de la comisia locală, în vederea aprovizionării fabricii cu bumbac, materia primă, fără de care, dumneavoastră știți mai bine ca mine, fabrica e ca și moartă. Aș putea să mai citez exemple, dacă n-ar trebui să ne grăbim, să rezolvăm problemele pentru care ne-am adunat.

Răsuflă adînc, două pete roșii aprinse îi stăruiau pe umerii obrajilor.

— Noi știm, urmă el, că în fața fiecărui membru de partid nu este nimic mai sfînt decît partidul, farul nostru călăuzitor. Statutul nostru scrie clar : minoritatea trebuie să se supună hotărîrii majorității. De ce nu te supui, tovarășe Gherasim ? strigă el ascuțit, apoi continuă :

— Tovarăși, să vedem faptele. Comitetul județean a hotărît montarea mașinilor în ședința biroului din... se opri o clipă încurcat... din 16 mai. Care a fost atitudinea tovarășului Gherasim ? S-a făcut că nu știe nimic de această hotărîre și a continuat să agite pe muncitori într-un spirit nesănătos. Ce rost avea, tovarășe Gherasim, să ațîți oamenii pe o chestie pe care comitetul de partid a rezolvat-o ? Ce dovedește asta ? Dovedește neîncredere în partid ! Neîncredere în forța conducătoare a clasei muncitoare, în hegemonul luptei de clasă. Ceea ce e mai grav, e că printr-o astfel de atitudine, net dușmănoasă, se aduce apă la moară social-democrației de dreapta. Dar, tovarăși, tovarășul Gherasim este un muncitor cinstit. Noi nu vrem să credem că ceea ce a făcut, a făcut conștient.

Tovarășul Gherasim nu este o coadă de topor a baronului.

— Har domnului! zbieră Pop roșu la față, și văzu că omul de lîngă el zîmbește. Ce-aveți cu Gherasim? și începu să tușească de emoție.

Dimitriu îl privi înfuriat.

— De ce nu vorbești mai limpede? mai strigă Pop și se așează țeapăn.

— Foarte bună întrebare, îi șopti vecinul de bancă.

— Așa m-am gîndit și eu, făcu Pop.

— Nu întrerupeți ședința, spuse Jilovan. Era speriat.

Dimitriu continuă:

— Care sînt cauzele atitudinii lui Gherasim? Tovarăși, cînd cineva n-are încredere în tovarășii cu posturi de răspundere din partid, în gîndul lui își spune: eu aș face mai bine. Ei nu sînt capabili. Carierism! țipă, asta e cauza. Știți unde duce asta? Duce în mod direct în tabăra dușmanului de clasă. Direct la baronul Wollman.

Trifan se sculă încet.

— Să mă ierți, tovarășe instructor, dar eu nu înțeleg. Wollman a fost de la început împotriva montării mașinilor. Gherasim e invinuit că face

prea mare agitație, tocmai ca aceste mașini să se monteze. Cum, asta e unul și același lucru? Cum face Gherasim jocul baronului? Vorbește mai limpede, tovarășe instructor, că noi nu înțelegem nimic.

— Are dreptate tovarășul Trifan, se ridică un muncitor.

— E foarte clar, spuse rece Dimitriu. Dacă mă întrerupeți mereu, n-o să ne putem înțelege. Privi furiș spre Albu. Acesta zîmbi și dădu ușor din cap. Numai Pop prinse acest zîmbet, se înfurie și se aplecă spre omul de lîngă el:

— Apoi ce se face aici e o porcărie ordinară.

— Nu, tovarășe, spuse celălalt. Așa se întărește partidul nostru. Pop nu înțelese și se sperie.

Buzele lui Dimitriu tremuaru ușor. „Nici aceste întreruperi nu sînt întîmplătoare, se gîndi. Aici se ascund lucruri foarte grave." Urmă:

— Tovarăși, eu n-o să vă mai rog să nu mă întrerupeți. Dacă dumneavoastră socotiți că prin această atitudine întăriți partidul, purtați-vă ca atare: o să trageți toate consecințele.

— Dumneata de cînd îl cunoști pe Gherasim? sări Trifan.

— Asta tovarășe Trifan, are importanță nu-

mai pentru dumneata. Da, e drept, eu nu sînt familiar cu Gherasim.

— Se vede, pufni Trifan.

— Tovarăşe Trifan, se ridică Gherasim înfuriat, te rog să nu întrerupi şedinţa.

— Tu să-ţi ţii gura, se răsti filatorul cu sprîncenele împreunate. Aici nu e vorba de tine. E vorba de montarea maşinilor.

— Aşa-i! sări şi Pop. Că dacă nici aici la partid nu-ţi poţi spune părerea. Apoi... Eu m-am băgat în echipa voluntară. Dacă trebuie să stau zece ore la montare, stau.

— Tovarăşi, încercă să intervină Dimitriu.

— Vorbeşte despre maşini! se încăpăţînă Pop.

— Să lăsăm deocamdată maşinile, strigă Dimitriu. Atunci se ridică omul care stătea lîngă Pop.

— Ba să nu le lăsăm, pentru că sînt strîns legate una de alta.

— Dar dumneata cine eşti, tovarăşe? strigă Dimitriu.

Omul aşteptă să se facă tăcere apoi spuse încet, tărăgănat:

— Sînt Constantin Baciu, din partea Comitetului Central.

Se lasă o tăcere grea, ca de plumb. Filovan zbucni în picioare, răsturnîndu-şi scaunul. Dimitriu i-o luă însă înainte.

— Salutăm în mijlocul nostru...

Omul îi făcu semn cu mîna.

— Lasă... lasă... Se apropie de birou şi-i întinse delegaţia.

Dimitriu n-avu curajul s-o citească. I-o întinse repede: „Mulţumesc, mulţumesc" şi se întoarse spre Trifan a cărui faţă strălucea.

— Continuaţi, tovarăşe Trifan, spuse el.

— Eu am gătat. Şi se aşeză pe banca de lemn tare. I se părea că e pernă de puf.

— Nu. N-ai gătat, tovarăşe Trifan, spuse Constantin Baciu şi mă mir de dumneata. În scrisoarea către tovarăşul Gheorghiu-Dej ai fost mult mai limpede.

Pop se ridică în picioare şi strigă din toate puterile:

— Trăiască Comitetul Central!

Un tunet de aplauze zgudui sala. Trifan se uita în jos, dar, ciudat, nu-i era ruşine că nu găseşte nici-un cuvînt de spus.

— Vedeţi... eu cred că... Eu cred că toate astea le poate spune mai bine tovarăşul Gherasim.

— Aveți cuvîntul, tovarășe Gherasim, spuse repede Dimitriu.

Gherasim se sculă. Stăruia în el ceva cald, ca și cum sîngele i-ar fi gonit mai repede în vine.

— Noi... și bagă de seamă că vocea-i tremură. Noi, urmă, avem foarte multe greutăți. Baronul, direcția și rămășițele noastre. Nu ne găsim timp să citim cît trebuie. Unii din noi, cum e tovarășul Pop, aproape că au uitat slovele.

„Nu-i pică obrazul de rușine ? se întrebă Pop. Chiar de mine se leagă ?"

— Și trebuie să știm tare multe. Pentru că e greu și de multe ori greșim. De pildă eu. În momentul cînd sarcina noastră e să atragem pe muncitorii social-democrați cinstiți, eu am spart gura lui Balotă. Așa, privind la fața lucrurilor abia, nu eram vinovat nici dacă-i rupeam gîtul. Nu, sînt foarte vinovat. Și mai sînt altele, pe care partidul le știe, altele de care poate nici eu nu-mi dau seama. Dar în problema ringurilor, tovarăși, acolo da, acolo am toată dreptatea. Să trecem peste multe din cele spuse de tovarășul Dimitriu. A vorbit frumos, și a spus multe lucruri interesante. De exemplu că biroul județean a hotărît montarea ringurilor în ședința din 16

mai. Azi, sîntem în 12 noiembrie. Dacă n-am fi organizat o pază muncitorească în jurul şurii, astăzi, într-adevăr, n-ar mai fi acolo decît fier vechi. Tovarăşi, eu stau drept în faţa partidului şi sînt gata să răspund oricînd pentru faptele mele. Ştiţi cu toţii ce înseamnă montarea ringurilor. Problema asta e. Eu îmi iau angajamentul să lupt din toate puterile pentru ca hotărîrea comitetului judeţean al partidului să fie pusă în viaţă. Atîta am avut de spus.

— Mai are cineva ceva de întrebat ? se ridică Jilovan.

— De ce se montează aşa de încet ringurile ? întrebă cineva.

— Asta avem de întrebat ! spuse Pop şi se încruntă spre Gherasim.

— Poate tovarăşul Constantin Baciu, delegatul Comitetului Central, ar vrea să ne spună cîteva cuvinte, se aplecă Jilovan.

— Da. Foarte puţine. În fond, ce-a fost de spus, s-a spus. Pun şi eu aceeaşi întrebare ca tovarăşul : de ce se montează aşa de încet ringurile ? Şi am de făcut o propunere : să se anchetheze întîmplările în jurul morţii tovarăşului Horvath. Altceva, n-ar fi de spus... Deocamdată.

Ninsese bogat și acum orașul avea o prospețime și o curățenie odihnitoare, ceva vioi și tineresc. Copiii strigau, bătîndu-se cu zăpadă și trăgînd în urma lor săniuțele; cîte un domn impozant, cu guler de astrahan și căciulă de dorobanț, aluneca și se întindea cît era de lung în rîsetele străzii.

Din cînd în cînd, pe la vreun colț, unde două tabere se luptau cu îndîrjire, se auzea zăngănitul geamurilor sparte și urletele desperate ale proprietarului care chema poliția în ajutor; oamenii umblau mai repede, cu pași neașteptat de săltăreți și le venea să fluiere.

Maria se aplecă pe furiș, luă un pumn de zăpadă pufoasă și o strecură sub gulerul lui Gherasim. Acesta strigă, o apucă de mîini și o răsuci ca pe o sfîrlează.

— De astea-mi ești? Așteaptă tu numai...

Trifan se uită la ei cu reproș:

— Bine, Gherasim, mai dă-o încolo... nu se cuvine... De pe o tufă de bozii, Gherasim culese și el un pumn de nea și-l zvîrli în fața lui Trifan, care pufni înfuriat ca un motan.

— Mai fie-ți rușine, mucosule. Dar pe urmă se opri și el, oarecum stînjenit. Maria îi privi pe amîndoi și gropițele i se săpară în obrajii

roșii, strălucitori. „Parcă-s doi copii, se gîndi și se miră, aducîndu-și aminte că văzuse azi pe Gherasim răcnind din toate puterile, mînios, gata să se bată cu Simon". Ce om ciudat și mai ales cît de sfios pare uneori, parcă n-ar fi el, ci alt cineva.

Mergeau pe mal. Mureșul vuia prizonier sub pereții grei de gheață, care se îngrămădeau la picioarele arse, răsucite ale podului, făcînd printre drugii rupți de explozie, o cetate de blocuri de gheață, cu marginile albastre ca de sticlă. Ar fi vrut să fugă repede pe mal în jos, dar îi văzu pe cei doi îngînduraţi, fără chef, așa că merse mai departe alături, cuminte și nemulțumită. Cotiră pe dîmbul cetății celei vechi, pe o alee pietruită, mărginită de pomi îngreunați de promoroacă. Cîte un vînt rece, spulbera zăpada într-o ploaie de scîntei argintii, de steluțe înghețate care pișcau obrazul. Gherasim își scoase mîinile din buzunarele scurtei și începu să și le frece.

— Frig al naibii, spuse, dar se gîndea la altceva. Și nici Trifan nu-i răspunse : numai de la un timp se întoarse spre el :

— O să fie greu... poate mai greu decît tot ce s-a întîmplat pînă acum... Ce spui de Albu ?

— Te așteptai la altceva ? întrebă Gherasim.

Doar îl știi prea bine de ce ar fi fost în stare. Numai că...

E drept, acum o lună înainte de verificare n-ar fi vorbit cu așa siguranță despre atitudinea lui Albu. Nu-i vorbă, cu toții știau că „e ceva cu el" mai ales după naționalizare, dar nimeni nu știa nimic concret.

Se întoarse spre Trifan :

— Cum de a reușit să se strecoare pînă și în comisia de verificare ?

— Cum, dar ce-s eu, dumnezeu ?...

— Tată ! Tovarășe Gherasim, făcu Maria, chiar acum ? Bine, dar era vorba că nu vorbim nimic despre fabrică...

— Tu nu te amesteca în treburile bărbaților.

Umblară cîtva timp tăcuți, urcînd costișa domoală.

Fumurile orașului se înălțau albe și drepte spre cerul cenușiu, atît de apropiat încît parcă apăsa umerii. Acoperișurile țîșneau din pînza nesfîrșită ; iar mai jos, spre mal, se vedea parcul ca o mare pată de cenușă.

— Uite, acolo e fabrica, spuse Maria întinzînd mîna. Tată, tu la care coș lucrezi ?

Trifan se sili să-l deslușească, dar nu putu zări decît hala nouă.

— Pe acolo pe undeva, mormăi el, apoi se întoarse spre Gherasim :

— I s-a urcat la cap lui Pop de cînd a fost numit maistru în secţia cea nouă...

— Nu, făcu Gherasim. Parcă dumneata nu-l ştii. E puţin cam mîndru ; asta e tot şi drept să spunem are pe ce.

— Pentru că el a condus montarea maşinilor ?

— Şi pentru asta.

In depărtare, dincolo de oraş, se întindea pusta nemărginită, cenuşiu argintie, străbătută de Mureş, ca de o panglică de oţel. Privirile alunecau, se pierdeau în zarea nelămurită, acolo unde de pe acum se adunau umbrele serii ca într-un ghem. Maria se simţi deodată tristă şi singură. Ar fi vrut să rîdă şi să glumească, dar asta ar fi părut aproape mojicie, alături de cei doi bărbaţi, gînditori.

— E frumos, numai atîta spuse.

— Mie mi-e frig, făcu Trifan. Este pe aici pe undeva o crîşmă a lui Fodor şi are o palincă fiartă...

— Hai să mergem, zise Gherasim.

Erau numai ei trei în odăiţa mică, cu pereţii

afumați. Focul mormăi în sobă și lemnul meselor era lustruit, lucios.

Fodor le aduse trei sticluțe aburind, apoi se întinse pe o laviță, în fund, morocănos și plictisit, parcă ros de urît.

Rămaseră așa multă vreme, privind flăcările roșiatice ale focului, pătrunși de o caldă osteneală, de-o mulțumire ascunsă pe care niciunul nu îndrăznea s-o mărturisească celuilalt. Timpul se măcina încet, blînd, cu o molcomitoare încetineală.

Gherasim stătea față în față cu Maria; o privea pe sub sprîncene și ar fi vrut să-i spună ceva, dar nu știa ce anume. Ea stătea cu ochii în pămînt, vinovată parcă, clipea des și-și mușca buzele. Acum că stăteau într-o încăpere se simțea stingheră, nu știa ce să facă cu mîinile. Sorbea tăcută țuica ce se revărsa în ea ca un izvoraș clocotitor. Gherasim preocupat potrivea o fărîmitură de pîine cu degetele, o frămînta, o așeza în văliugul scîndurilor mesei, o dezgropă iar cu unghia și o potrivi din nou. Maria abia acum observase că Gherasim era cu jumătate de cap mai înalt decît tatăl său. Îi privi atent fața: avea sprîncenele unite, stu-

foase, fața proaspăt rasă era netedă și roșie. De frig, se gîndi. Sau ?...

Gherasim începu să zîmbească : avea gura mare, buze cărnoase și dinți albi, sănătoși, mari. In clipa aceia Maria ar fi vrut să-i aranjeze nodul cravatei care stătea strîmb. Pe urmă se miră : acum îl vedea pentru prima oară cu cravată și-și spuse că Gherasim o pusese de dragul ei. Oare ?... Își continua gîndul, ar fi vrut ca tatăl ei să nu fie de față și se rușină. Se trase mai aproape de el și-și apropie mîna de pumnul păros al lui Trifan. Pumnul era cald și ea se întrebă dacă ai lui Gherasim sînt la fel. Dar nu cuteză să-i atingă mîna.

— Mai stăm, tată ?...

— Mai stăm...

— Să mai stăm, spuse și Gherasim și făcu semn spre Fodor. Încă o serie.

Trifan clipi mulțumit.

Mai tîrziu cînd își ridică privirile să-l întrebe pe Gherasim, dacă mai suportă o „serie", tresări : acesta se trăsese mai aproape de Maria și-i frămînta mîinile. „Na, drace!" Se ridică :

— ...Să știi Maria că o să mă certe maicăta... Și pe bună dreptate.

— Dar ce s-a întîmplat ? întrebă Maria spe-

riată şi-şi trase mîinile din palmele lui Gherasim. Ce s-a întîmplat ?

— I-am promis că... cum să spun... azi... La naiba, acum am uitat şi ceea ce i-am promis. Trebuie să mă duc...

— Venim şi noi, făcu Gherasim ursuz...

— Nu, nu, îşi ridică vocea Trifan. Eu n-am nevoie de însoţitori... Mai staţi, doar ştiţi drumul pînă acasă...

Afară se scutură nemulţumit de frig. „Şi ce palincă bună are Fodor.“ Oftă prelung şi porni încet spre oraş.

Responsabil de carte : C. Măcinică
Tehnoredactor : A. Crișan
Corector : S. Eschenasi

Dat la cules 14.05.955. Bun de tipar 02.06.955. Tiraj 15.100 ex. Hîrtie editii tip B. de 60 gr. m.p Fi 700×1000/32. Coli ed. 3,63. Coli de tipar 3,62. Editia 1. Comanda 1947. A. nr. 0489. Pentru bibliotecile mici indicele de clasificare 8 R — 32

Tiparul executat sub com. nr. 1679 la Combinatul Poligrafic Casa Scînteii „I V. STALIN", București R.P.R

Lei 1,50